

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה
לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו

מיסודה של עמותת
"משולי ערינות"
רחוב שאגת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גליון מספר 311

הוצגה ע"י בנים הנה"ג
ה"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

כא"ס"ו קרי' לא כגז' כנרין . אגוז' סמימ' נכס'
(א"ה כנרין) . כס' כנרין ונרין ונרין
כס' ונרין כס' ונרין כס' ונרין . נ"ר כס' ונרין ונרין .
כס' ונרין כס' ונרין כס' ונרין . כס' ונרין כס' ונרין .
כס' ונרין כס' ונרין כס' ונרין . כס' ונרין כס' ונרין .
כס' ונרין כס' ונרין כס' ונרין . כס' ונרין כס' ונרין .
כס' ונרין כס' ונרין כס' ונרין . כס' ונרין כס' ונרין .
כס' ונרין כס' ונרין כס' ונרין . כס' ונרין כס' ונרין .
כס' ונרין כס' ונרין כס' ונרין . כס' ונרין כס' ונרין .

לע"נ ה"ר צבי בדר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת ה"ר אברהם אלעזר ד"ל

מסכת בבא בתרא דף לג - דף לט

בס"ד, ה' תשרי התש"ע.

יהני מיגו לכשיגדלו. וכן כתב בקצות החושן (סימן ק"י סוף סק"ב) דלא יהני המיגו כיון שכבר הודה. אבל בנתיבות המשפט שם (סק"ב) כתב, דיהני, שהרי הדיינים עצמם עדים, שהיה לו מיגו טוב.

ז) רשב"ם ד"ה זוזי אחריני, בסוה"ד, ואף על פי שיש בידי שטר חוב. ההכרח לומר שיש שטר חוב פירש הנמוקי יוסף. (דף טז: מדפי הרי"ף), דאם אין שטר, היכי קאמר ליה אביי לכי גדלי אשתעי דינא בהדייהו, הרי אפילו הלוח לו בעדים טענינן להו ליתמי פרוע. ואין לומר דהיה תוך הזמן, דאם כן היכי קאמר רבא בר שרשום דלא יפרע אלא בשבועה, הרי בתוך הזמן נפרעים בלא שבועה, ואפילו מיתמי כדאיתא לעיל (ה:). וכן פירש הריטב"א. אבל **ברשב"ם ד"ה אמר ליה, בסוה"ד,** כתב דאפשר ליפרע בשבועה אפילו באין לו שטר אלא עדים.

ח) רשב"ם ד"ה אכבשה, אעלים אותה. ובמאיורי כתב, שאין צריך להעלימה, והכונה היא להעביר את הטענה ללקוח, או שיעלימה להסיר תלונת ההמון. **ט) רשב"ם ד"ה לקוחה היא בידי,** דהא אכלתיה שני חזקה בחיי אבوهו. ביאר הנמוקי יוסף (דף טז: מדפי הרי"ף), דאם לא החזיק בחיי אבوهו לא, דאין מחזיקין בנכסי קטן.

י) רשב"ם ד"ה מהימנא, בלא שבועה דאין נשבעין על הקרקעות. משמע אפילו שבועת היסת. וציין הגר"ע בגליון הש"ס, **לרשב"ם לקמן** (קכח). **ד"ה רצונך דכתב נמי כהאי גוונא.** ועיין (שם) **ברש"ש,** שדייק נמי הכי מרש"י (שם) **ד"ה אינו יכול.** אבל התוס' (כאן) **ד"ה מיגו הוכיחו לא כן,** דהקשו, דמכל מקום שבועת היסת מיהא, איכא נמי בקרקעות. ובספר פרחי ציון (פ"ה אות פ"ח) ביאר, דהרשב"ם לשיטתו **בפסחים** (קטז:): **ד"ה כעין דאורייתא,** דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, גם לקולא. **ובחידושי רבי מאיר שמחה (לעיל כט. אות ד),** ביאר, דפלגי אם חזקת ג' שנים ראייה ופוטר משבועה, או שהוא תקנת חכמים ובעי שבועה, דכל מקום שאפשר לברר צריך לברר. ועיין בקהילות יעקב (סימן ז). **ולקמן** אות טז.

יא) בא"ד, ועוד דחזקת שלש שנים במקום שטר קיימא. וכתב הנמוקי יוסף (דף יז. מדפי הרי"ף), דפטור משבועה, כדאיתא בתשובה **לגאון דשררו** ממתבתא, לכך נקראת חזקה שהיא כשמה, ולא מיחייב שבועה, ואף **שהרי"ף והגאונים** כתבו, דנשבעין היסת על הקרקעות, הא יתמי לא מצו למטען ברי. [וכתירוך התוס']. **וביאר החידושי הרי"ם** (על השולחן ערוך סימן ק"מ סק"ח), דנחלקו בגדר חזקת ג' שנים, אם מוכיח דודאי שלו, או דרק מעמידו ברשותו.

יב) רשב"ם ד"ה אמר ליה, בסוה"ד, ואי נמי מלוה על פה היא כי גדלי לישתעי דינא בהדייהו וישבע ויטול. אבל הרמב"ן דחה, כיון שאין מלוה על פה גובה מן היורשין, אלא כשחייב מודה, או שמתודה ומית, או בתוך זמנו,

דף לג ע"א
א) גמ', אלא אכבשיה לשטר משכנתא ואוכלה שיעור זוזי. הקשה הרשב"א, למה ליה לרבא דאכיל לה והדר אמר, יבא לבית דין ויאמר כן מעתה, ויהא נאמן, מיגו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי. ותירץ בשם **יש מפרשים**, דאילו אמר כן מעיקרא, לא היה נאמן ליטול בלא שבועה, דכיון שאינו תובע דבר בגוף הקרקע, אלא שבא ליטול מעות, אין לך תופס נוטל בלא שבועה שכל הנוטלין נשבעין. וכן הוורו **הגאונים ז"ל**, בטוען על המשכון, וכן כתב הרמב"ד. עוד תירץ, דכיון שהם יתומים קטנים, לא היה יכול ליפרע עכשיו, ואפילו על ידי מיגו. וכן כתב הרמב"ן. ועיין **בשיטה מקובצת**, מה שהקשה עליו, בשם **השיטה לא נודע למי.** **ובנתיבות המשפט** (סימן קי סק"ב) תמה, דיש לחלק טובא, בין עדים למיגו, דבעדים רחמנא לא הימנה לעדות, שלא בפני בעל דין, אבל במיגו, הרי יש לו הוכחה שאומר אמת, מדלא טען טענה אחרת, ומה לי בפניו מה לי שלא בפניו.

ב) גמ', דאי בעינא אמינא לקוחה היא בידי מהימנא. כתב בחידושי הרשב"א **בבא קמא** (קיב). דיש מי שהוכיח מכאן, שאם היתה קרקע משל אביהן של יתומים ביד אחר, וטוען לקוחה היא בידי ויש לו עדים של מקח או של חזקה, אין אומרים אין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין ונוציא את הקרקע מידי עד שיגדלו היתומים, אלא יביא עדיו. דאי לאו הכי אמאי לא אמר אביי לרבא בר שרשום דלא מצית אמרת לקוחה היא בידי, מטעם שאין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין. והרשב"א הסכים, והוכיח מעובדא דבר חמוה דר' ירמיה (שם), דטעמא דטרק גלי, הא בלאו הכי, לא מפקינן לר' ירמיה מחוקתיה. ועוד דאי לא נימא הכי, לא שבקת חיי לכל לקוח במקום יתומים, אלא שדחה הראיה מכאן, משום דאביי עדיפא מיניה קאמר ליה, דאפילו גדלי יתמי, ויביא עדים, לא עלתה לו חזקה.

ג) גמ', שם. כתב הריטב"א, דנראה שהיו להם עדי אבות, דאי לאו הכי למה תפש, במיגו דלקוחה היא בידי, ולא אמר, דאי בעינא אמינא דידי הוא.

ד) גמ', זיל אהדרה ניהלייהו. הקשה הרשב"א, דמשמע דיתמי לא תבעו ליה, דאי תבעו, הוה ליה למימר, אתו יתמי ותבעי ליה, אי נמי אתא אפוטרופא, וכיון שכן מאי קאמר ליה זיל אהדרה, ישבקיה לאכול ויאמן בלא מיגו, דהא יתמי לית להו עליה טענת ברי כלל. ותירץ, דיתומים בטענת ברי אתו עליה, דפירי דארעא דיין קא אכלת, דאי לא תימא הכי, לא שבקת חיי לכל יורש, דכל אחד יטול מתוך ביתו, ויאמר אביך מכרו לי, או זוזי הו לי עליה, ואינהו לא ידעי.

ה) גמ', וכי גדלי יתמי. כתב המרדכי בגיטין (סימן שפב), דמכאן מוכח, דאין מעמידים אפוטרופוס ליתומים לחובתן אלא לזכותן.

ו) גמ', וכי גדלי יתמי אשתעי דינא בהדייהו. כתב בחידושי הרמב"ן, דלא

בחיי האב, הלכך החזקה שהחזיק לא היתה חזקה, דכיון שיש קול, לא חשש האב למחות, דאין לך מחאה גדולה מזו, והוה ליה לרבא בר שרשום לאיזודהורי בשטריה. דהרי כל מחאה, אינה אלא הוצאת קול, דחברך חברא אית ליה, ואין יודע המחזיק אם אמת שהוא מיחה בו. וביארזו **הרא"ש** (סימן יח), דמלבד מה דנפק קלא בחיי האב, נפק נמי קלא אחר מיתתו דאכיל ארעא דיתמי.

יט בא"ד, לא היית יכול להעזי פניך כו'. **בקובץ שיעורים** (אות קמ"א) ביאר, דאף שכתבו **התוס'** **לקמן** (נב:), ד"ה **דברים**, דאמרינן מיגו דהעוזה לענין ממון, מכל מקום לא אמרינן ליה לפטור משבועה. אך הקשה דלענין קרבן אמאי לא מהני, דמאי שנא מממון. ותיירך, דלפי מה שכתב **רבינו יונה לקמן** (קכח:), דהטעם בממון משום דאדם מעזי ומעזי כדי לפטור מממון, יש לומר, דלענין קרבן לא אמרינן כן.

כ גמ', זהו שאומרים עליו אדם גדול הוא. כתב **הפורת יוסף**, דהיינו מה דאיתא **בשבת** (כג:), שנתבשרו יולדיו ע"י ר"ה, תרי גברי רברבי נפקי מהכא.

כא **תוס' ד"ה הג' לסוף אודי ליה, בתוה"ד**, ולשון אודי דחוק הוא וכן סברת אביי ורבא. ביאר **המהרש"א**, דכיון שלא נתן לו הדקל מחמת שר' אידי קרוב יותר אלא בחנם, לא שייך ביה לשון אודי, ומשום הכי סברת אביי ורבא דחוקה דמהיכי תיתי לומר שמודה שהוא קרוב טפי, הא נתן בחנם.

כב בא"ד, וסבירא ליה דאמרינן מיגו במקום עדים כדבסמוך כו'. **בחיודשי הר"ן**, דחה להאי פירוש, כיון דודאי מיגו במקום עדים לגמרי, אפילו ר' חסדא מודה דלא אמרינן, דמי איכא למימר דמשום מיגו דידיה נכחיש העדים.

כג בא"ד, ולא מהיזמן במיגו הואיל והקרקע יוצאת מתחת ידו. ביאר **בעליות דרבינו יונה**, דכיון שיש לנו להעמיד הדקל בחוקת ר' אידי, אף הפירות לבעל הדקל הם, ולא יהני מיגו, כיון דההוא גברא, אינו בא לזכות בפירות אלא מכח הדקל. **והפני שלמה** כתב דהטעם, משום דהוי מיגו להוציא.

כד בא"ד, וא"ת והא לקמן אמרינן כו'. **בשיטה מקובצת לקמן** (עמוד ב') חילק בשם **שיטה לא נודע למי**, דהיכא דהדרא על ידי עדים, אי אפשר להאמינו במיגו על הפירות, אבל היכא דהדרא משום ריעותא דאחוי שטרך, אפשר להאמינו על הפירות על ידי מיגו. עוד כתב, דיש שעקרו גרסת **רבינו חננאל** מכח האי קושיה.

דף לג ע"ב

כה רשב"ם ד"ה אודי, בתוה"ד, הג"ה לא היא שהודה כו'. וכן גרס **המהרש"ל**, למחוק תיבת "אלא". והקשה **המהרש"א**, מה כונת הגהה זו, אם בא לדחות פירוש הר"ח ולקיים פירוש רשב"ם וגירסתו, מאי הקשה שלא הוזכר הודאה על הפירות אלא על הקרקע, הא לפירוש ר"ח גם לא הוזכר הודאה על הקרקע. וגם לפירוש רשב"ם הרי אין זה מצד הודאה אלא דהוה כנותן הדקל במתנה. ועוד, מה נתקשה בעל הגהה בסברת רב חסדא, הא אדרבה סברת אביי ורבא קשה וכמו שכתבו **התוס'.** ותיירך, דבעל הגהה בא לדחות פ"ח, ולקיים גירסת הספרים שלנו דלבסוף אודי דר' אידי קריב טפי, עיין שם פירושו.

כו גמ', אמר ר' נחמן הדרא ארעא והדרא פירי. כתב **בעליות דרבינו יונה**, דקא משמע לך, דאף שהניחו לו לירד בקרקע ולא מיחה בו, לא אמרינן שמחל על הפירות, ולאפוקי מההיא סברא דסלקא דעתין **לעיל** (כט:), דשתא קמייתא מחיל איניש כו'. ותו קא משמע לך, דאף שנאמן לטעון לפירות ירדתי, מכל מקום, כשטוען לקוחה היא בידי אינו נאמן אפילו לגבי פירות

ואם היה באחד מאלו, לא הוה אמרי רבנן ליפרע בשבועה, ועל כרחך דלא איירי בהו, ואם כן על כרחך דאיירי בשיש לו שטר. **והרש"ש** כתב, שדברי הרשב"ם תמוהים, אך מצאתי לו חברים **הרמב"ם בפירוש המשניות** (ריש פרק ו' דערכין) **והרע"ב** אחריו. וכבר תמה עליהם **התוס' יו"ט** (שם). **והפורת יוסף** ביאר שיטת הרשב"ם, דמיתומים קטנים, אף בתוך הזמן אין גובים, אלא לכי גדלי ובשבועה. **ובהגהות הב"ח** (אות ו') כתב בשיטת הרשב"ם, דביתומים קטנים חיישינן טפי לצררי, ואף בתוך זמנו צריך שבועה, אך אין צריך להמתין לכי גדלי. **והרש"ש** והפורת יוסף כתבו דדבריו אינם ברורים.

יג תוס' ד"ה אמור רבנן, בתוה"ד, לא היה מקפיד על ההמתנה אלא על השבועה. **השערי דעה** (ח"א סימן קצ"ז), **והפרדס יוסף** (בראשית ל"א סוף גג.) הוכיחו מכאן, שראוי להימנע אפילו משבועת אמת. אכן **בגיטין** (לה.) משמע, דאין עונשין על שבועת אמת. והקשה שם **המהר"ץ חיות, דבתנחומא ומדרש רבה** (ריש פרשת מטות) איתא, ובשמו תשבע, אמר הקב"ה לא תהיו סבורים שהותר לכם לישבע בשמי, אלא אם יהיו בך כל המדות הללו אז בשמי תשבע, ואמרו, מעשה בינאי המלך, שהיו לו הרבה עירות, וכולם נחרבו על שבועת אמת. וכן הביא **הרש"ש** (שם) **מויקרא רבה** (פרק ו').

יד תוס' ד"ה אכבשיה לשטר משכנתא, בתוה"ד, דלא היה ידוע דבתורת משכנתא אתא לידיה כו'. וכן כתב **הרא"ש** (סימן טז). וביאר **הפלאולא חריפתא** (אות ש'), דהא דאמרינן נפק עליה קלא, היינו קול בעלמא, ואינה ידיעה ברורה.

טו תוס' ד"ה מיגו דאי בעי, בתוה"ד, דנהי דאין נשבעין על הקרקעות מדאורייתא מדרבנן נשבעים כמו שדקדק כו'. עיין **לעיל** אות י'. **וברא"ש** (סימן טז) הוסיף, דכמו שתקנו היסת לכופר הכול שיש לו חזקת מטלטלין, אף שמן התורה פטור, כך תקנו לחזקת קרקעות, דלא מסתבר לחלק, דשאני מטלטלין דשייך בהן שבועה דאורייתא במודה במקצת. ונהי דחזקה במקום שטר עומדת, היינו לענין שאין מוציאין מידו, דלא מצי לאיזודהורי לעולם בשטרו, אבל לעולם שבועה בעי.

טז בא"ד, ויש לומר דאין נשבעין שבועת היסת אלא היכא דטעין ברי כו'. **וברא"ש** (סוף סימן יז) הוסיף לתרץ, דלעולם גם בשמא היו משביעים את רבא בר שרשום, כיון דכל דמצי אבוהון למיטען, טענינן להו אנן, והכי קאמר רבא בר שרשום, אם אחזיר ואמתין עד שישגדלו, לא יועיל לי ליפטר משבועה, הלכך טוב לכבוש השטר ואגבה ממוני עכשיו ובשבועה, אבל אי לאו דאמור רבנן הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה, היה מחזיר להם ונפרע לכי גדלי בלא שבועה. והכריע כהאי תירוץ. **ובקהלות יעקב** (סימן ז') ביאר מחלוקת התוס' והרא"ש, דתוס' סברי דלא טענינן ליתמי אלא להחזיק אבל לא להוציא, וכיון שהחזיק זה בקרקע לא נוכל לחייבו שבועת היסת, כי אין זה להחזיק את מה שבידם. ודעת הרא"ש, אף שהוא עצמו כתב, דלא טענינן ליתמי להוציא, מכל מקום סבירא ליה, דלחייב שבועת היסת לא חשיב להוציא, ואף שאינו להחזיק, מכל מקום כל שאינו להוציא ממש טענינן להו.

יז תוס' ד"ה לקוחה היא בידי, אע"ג דאי הוה אמר לקוחה היא בידי הוה נאמן. וכן פירש **הרשב"א** בשם **הראב"ד**, דודאי אי טעין מהימן, דלא מבטלינן חזקה משום קלא, אלא לא מצית אמרת משום דכסיפא לך מילתא. **ובדרישה** (סימן קמ"ט סעיף כ"ז) דן, אם היה נאמן גם ביצא הקול בתוך שני החזקה, או דוקא ביצא לאחר מכן. וכתב דהראשונים פליגי בהא.

יח בא"ד, שם. כתב **בעליות דרבינו יונה**, דר' האי גאון ורבינו **חננאל** פירשו **כרשב"ם**, דלא היה נאמן לומר לקוחה היא בידי. וביאר שיטתם, דיצא הקול

הדרגת היוזמי

מסכת בבא בתרא דף לג – דף לד

ה תשרי – 1 תשרי התש"ע

צריכים בו. כתב הרשב"א, דמה שדחקו להרשב"ם לפרש דקאי אקרקע ומילתא בעלמא הוא דקאמר. משום, דאמרין במסקנא אלא אי דמיא וכו' ולפירי, ומדקאמר "לפירי" שמע מינה דעד השתא לא בפירי עסקין אלא בגוף הקרקע. והקשה, דהיכי אפשר דשקלו וטרו במאי דלא צריך כלל ולא דמיא ולא מידי, אלא השתא נמי בפירי איירינן ולבסוף הוא דמפרש דכל מאי דאמרין לפירי.

דף לד ע"א

(א) גמ', היכי נדיינונה דייני להאי דינא כו'. הקשה בעליות דרבינו יונה, ליהמניה במיגו דאי בעי אמר החזרתי. ותירץ, דכיון דאיכא עדי חטיפה אינו נאמן לומר החזרתי, דבהלואה הוא דאמרין המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפרועו בעדים, דכיון דלפרועו קאי, נאמן לומר שפרעו, אבל גולן הרי אינו גולל על מנת לשלם, לפיכך אינו נאמן לומר החזרתי וצריך לשלם בעדים. וכתב, דיש אומרים, שרואים הנסכא כאילו עומד ברשותו, ואין צריך לזאת שהעיקר כמו שכתבנו.

(ב) גמ', לישתבע הא אמר מיחטף חטפה כו'. וכתב הקובץ שעורים (אות קמ"ט), דאם היה אומר שלא חטף היה נשבע להכחיש העד. והקשה בשם הגר"ח, דהא העד ובעל הנסכא מצטרפין לפוסלו בגולונתא. ותירץ לפי מה שכתב בשו"ת הרא"ש (כלל יא), שצריך להעיד עליו ומכאן ואילך נפסל. אלא דהקשה, שהרי על כרחך כונת הרא"ש, דמאז והלאה נפסל למפרע, כמבואר בבבא קמא (עג). ואם כן איך משבענין ליה, נחוש שמא יבואו עדים ויפסלוהו למפרע. וכתב, דאולי יש לומר, כיון דאיכא ספיקא שמא לא יבואו, אין מונעין אותו מלישבע. ולפי מה שכתב הרשב"א (במיוחסות סימן ק"ט), שאם קדם לישבע, שוב לא יפסל שהתורה האמינתו, אתי שפיר.

(ג) גמ', וכיון דאמר דחטפה הוה ליה כגולן. בעליות דרבינו יונה גרס, "לשתבע הא קא מודה", דאילו היה טוען לא חטפתי היה נשבע, אך עכשיו שאמר חטפתי הרי מודה שחטף. ובסוף דבריו הביא דבנוסחאות הגאונים ז"ל גרסו, "לישתבע הוה ליה כגולן", ופירש דאין הכונה דכיון שמודה שחטף, הרי הוא כגולן שפסול לשבועה, דהרי ודאי אם אין שם עד אחד שגול, והוא אומר גולתי והחזרתי, אינו חשוד על השבועה כלל, שהרי מעיד על עצמו שעשה תשובה, ונאמן על כך, מתוך שיכול לומר לא גולתי, כל שכן כשטוען שלא גול אלא את שלו חטף, דאין נפסל לשבועה, ועל פי עד אחד נמי אין אדם נפסל. אלא הפירוש לפי הגאונים, דהוה כגולן בפני ב' עדים, שאינו יכול לטעון דידי חטפתי, וכדרך שפירש על פי גירסת הספרים.

(ד) גמ', אמר ליה אביי מי דמי כו'. הקשה בעליות דרבינו יונה, היכי סבור רבנן למימר הכי, והלא אם נאמין לעד, נמצא שזכה המחזיק בקרקע, שאילו ב' מעידין כן ודאי זכה בחזקה, ואף דאביי מהדר כן, מכל מקום צריך לפרש טעמא דרבנן. ותירץ, דאינהו סברי, דכיון דהדרת ארעא בעדי אבות, ואי אפשר למחזיק לזכות בה בעד אחד, הרי אנו מחייבין אותו על הפירות בעדותו, ואמרין דאכל בגולונתא תלת שני, ומכח חזקת הקרקע דנים כך בעדות העד, אף שאם היו שנים היה זוכה בקרקע והפירות.

(ה) גמ', מי דמי התם סהדא לאורעי כו'. פירש רשב"ם ד"ה הכא, דכיון שהעד בא לסייעו, ולהעיד דאית ליה חזקה, ואי איכא אחרינא היה זוכה בקרקע, היאך תאמר שעל ידי אותו עד יתחייב שבועה ונימא מתוך, והרי לא בא להריע כחו. וכתב הרי"ף (יח. מדפי הרי"ף), דחשיב כמאן דליתא לעד כלל. וביאר המאירי דהיינו משום, דדיו שלא יועילנו דיו שלא יזיקנו. אבל בעליות דרבינו יונה ביאר, דכיון שאם נאמין לעד דאכלה תלת שני, על כרחך דאית

שאכל, וכדמוכח לקמן.
(ז) גמ', שם. כתב בחידושי הריטב"א (המיוחסים) בבבא מציעא (טו:), דמאי דאמר ר' נחמן הדרא פירי, היינו פירות האילן דגדלי ממילא, אבל בשדה תבואה שזרע בעצמו, ולא באו הפירות אלא על ידו, לא משלם פירות שאכל, אלא כחשא דארעא בלבד.

(ח) גמ', ארעא אמרינן ליה אחוי שטרך. ביאר הריטב"א, כיון דיש חזקה אחריתי נגדו. ובעליות דרבינו יונה כתב, דכיון דריע טענתיה הדרי נמי פירי, דאף דלא חציף איניש, מכל מקום חזקה זו רעה היא. והקשה, לטעון, דאין לו שטר משום שאכלה ג' שנים, וטפי מתלת שנין לא מזדהר איניש בשטריה. ותירץ, דאמרין ליה כיון דלית לך עדי חזקה הוה לך לאיזדהורי בשטרך.

(ט) רשב"ם ד"ה האי אייתי סהדי, ומעולם לא מכרו כו'. כתב המהרש"א, דקדק לפרש כן, דלא תיקשי אמאי הוי מיגו במקום עדים, נימא של אבותי היתה יום אחד ולקחה מאבותיך, ולכך פירש דמעידים שלא מכרה לאבותיו של שני. ולעיל (לא). לא שייך לפרש כן, דאם כן מאי קאמר "ומודו נהרדעי כו'", והתם על כרחך צריך לפרש כמו שפירשו התוס' (שם) בד"ה מה לי. וכתב, דבכך אתי שפיר קושית התוס' (שם) ד"ה אמר רבא, דהקשו לגירסא דאיתא רבא, דהרי רבא סובר מיגו במקום עדים לא אמרינן, והשתא לפירוש רשב"ם אתי שפיר, דדוקא הכא חשיב ליה רבא מיגו במקום עדים, כיון דהעידו דמעולם לא מכרו אבותיו.

(ל) רשב"ם ד"ה והדרי פירי, דמיגו דמצי אמר לא אכלתי פירות כי אם מעט. ביארו בחידושי הר"ן והרמב"ן, דלולי שאכל מעט פירות הוי מיגו לגרוע, שאם היה טוען שלא אכל פירות כלל לא הוה מצי למיטען דקרקע דידיה היא. ומיגו לגרוע לא אמרינן, וכמו שכתבו התוס' בד"ה ואי. אבל הביאו בשם יש אומרים, דלא בעי למיגו, דכיון דליכא סהדי, אי בעי שתיק ומפטר, וכשטוען אכלי ודידי אכלי ודאי מהימנינן ליה, דהפה שאסר הוא הפה שהתיר.

(לא) רשב"ם ד"ה מהימן, בתוה"ד, וטען להד"מ אחר שליקט כו'. כתב הטור (קל"ז סעיף ג'), דאפילו קודם שהולכים לביתו אינו נאמן, כיון שכבר ליקט.

(לב) תוס' ד"ה ואי טעין ואמר, בתוה"ד, וא"ת מאי איריא משום דלא חציף כו'. כתב הרי"ף בשבועות (כח. מדפי הרי"ף), והשער העשירי, אם ראוהו שנטלן מרשות חבירו שלא בפניו, ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן. ומסתייע נמי האי סברא מההיא שמעתא אחריתי דר' יהודה, דאמר האי מאן דנקיט מגלא כו', ודוקא הכא דלא חציף איניש, אבל מידי אחרינא דלית ביה כי האי טעמא לא מהימן, והא מילתא פשיטתא ולית בה ספיקתא כו'. ונלפי זה מיושב קושית התוס' דלא נאמן לומר לקוחין הן בידי היכא דראינו שנטלן.

(לג) תוס' ד"ה אי הכי, בתוה"ד, צריך לפרש אפילו ארעא כו'. כתב בשו"ת מקובצת בשם הרשב"א, דפירוש זה אינו מחוור, דאין הלשון ארעא הולמו. והביא, דיש מפרשים ארעא ממש, דהוה כפירות שאכל כבר, כיון דנחית לה וקאי בגוה, ויאמן להחזיקה אצלו.

(לד) גמ', היינו נסכא דרבי אבא. כתב הפורת יוסף, דלכאורה שייך לאוקמי בגוונא דהמערער מודה שאכלה הלה ג' שנים, אלא כיון שלא היה לו למחזיק עדים על כך, נאמן המערער לומר דבגזילה היא אצלו, מיגו שלא היה מודה כלל. ודחה זאת, כיון שהמערער יהיה צריך לישבע להכחיש העד, שאומר דאכלה ג' שנים, וכיון דמודי לעד אינו יכול לישבע ומתוך כך משלם, דהיינו להשאיר הקרקע ביד המחזיק. ובשולחן ערוך (חושן משפט סימן נח) נחלקו הפוסקים, אי אמרינן בהאי גוונא מתוך שאינו יכול לישבע משלם.

(לה) רשב"ם ד"ה היינו נסכא דר' אבא, בתוה"ד, ולא ללמוד מדר' אבא היו

יהונתן, דומן העכבה עד חודש ימים.

טו) גמ', והלכתא לא תפסינן ואי תפסינן לא מפקינן. ביאר העלויות דרבינו יונה, דכיון שבא הדבר לידנו התחייבנו בהשבה מעלייתא, וכאותה שאמרו **בבבא מציעא** (כה:): ספק הינוח לא יטול ואם נטל לא יחזיר. וכתב הנמוקי **יוסף**, (יח. מדפי הרי"ף), דבין שתפסו ברשות כגון שאמרו להם שניהם לתופסה ובין שתפסו שלא ברשות, אין מוציאין, דכיון שבא לרשות בית דין בעינן השבה מעלייא. וכן נקט בדעת הרמב"ם (פ"י מטוען ונטען ה"ו), כיון שסתם, וכן דעת הר"ן בחידושו. וכתב בפסקי ריא"ז (הלכה א' סנ"ט), דלא מפקינן עד שיבואו עדים, או שיוודו זה לזה, או שיחלקו ברצונם. וכן כתב הרמב"ם (פ"י מטוען ונטען ה"ו), אלא שהוסיף, או יחלקו ברצונם ובשבעה. ותמדהו האור שמח (שם), והאבן האזל (פ"ט ה"ז), כיון שחולקים מרצונם אמאי בעינן שבעה.

טז) גמ', אמר ר' נחמן כל דאליים גבר. ביאר הרא"ש (סימן כב), ד"כל דאליים גבר" דינא הוא, דמי שגבר בפעם הראשונה היא שלו, עד שיביא חבירו ראייה, דלא מסתבר שיתקנו חכמים שיהו כל חיייהם במריבה ומחלוקת, דהיום יגבר זה ומחר זה, וסמכו חכמים דמי שהדין עמו קרוב להביא ראיות, ועוד מי שהדין עמו ימסור נפשו להעמידנה בידו, ועוד יאמר מה בצע שאמסור נפשי והיום או למחר יביא ראייה ויוציאנה מידי. וביאר הפלפולא **חריפתא** (אות ט'), דכל דאליים היינו בין בכח ובין בראיות, וכמו שכתב הרא"ש **בבבא מציעא** (פ"א סימן א'). אבל התוס' **בבבא מציעא** (ו.) ד"ה והא הכא כתבו, דדינא ד"כל דאליים גבר" לעולם. וכן דייק הקובץ **שיעורים** (אות קנ"ב), **מהרשב"ם לקמן** (לה). בד"ה **התם**, דכתב, שאין בית דין נוקקין להם, אלא מניחים אותם, "וכל דאליים גבר עד שיבאו עדים ויבררו הדבר". והקשה הקובץ **שיעורים**, לשיטת הרא"ש דבית דין לא מסלקין עצמן אלא שסומכין על אומדנא דמי שהוא שלו יגבר, אם כן אף היכא דליכא למיקם עלה דמילתא נסמוך על האומדנא, אבל לפירוש רשב"ם ניחא.

יז) רשב"ם ד"ה האי אמר דידי, בתוה"ד, מדלא רמי עלה ממתניתין כו'. כתב הרש"ש, דאינו במתניתין אלא בברייתא שם (ז.). ובקונטרסי **שיעורים** (בבא מציעא סימן א' אות ד'), ביאר מדוע נקט הרשב"ם הברייתא, ולא הקשה מהמשנה שם.

יח) רשב"ם ד"ה תיפסוה, פן ימכרנה אבל בחזקה כו'. אבל בפסקי הרי"ד, ופסקי ריא"ז, (ה"א סימן נ"ט) כתבו, תיפסוה פן יחזיק בה, ואם לא אמצא עדים לא אוכל להוציאנה ממנו אלא בראיה.

יט) תוס' ד"ה ההוא ארבא, וא"ת מאי שנא משנים או חזין בטלית כו'. הקשה החידושי הרי"ם (בבא מציעא ז.), דנימא אין הכי נמי דהדין שם כל דאליים גבר, אלא כיון דתפסו שניהם חולקין.

כ) בא"ד, כאילו שניהם מוחזקים בו כיון דמכח שניהם נפקד וכאילו שניהם מוחזקים, שיעורים (אות קנג), מה בכך דמכח שניהם נפקד וכאילו שניהם מוחזקים, הא הכא ליכא טעמא דכאילו ידוע שיש לשניהם חלק, דהא אדרבה ידוע שאינו שייך אלא לאחד מהם. ותירץ, דמוכח מדבריהם, דהחזקה דמה שתחת ידו של אדם שלו, אינו מטעם אומדנא וברור, אלא דין תורה, וכעין חזקה דאיסורין דאינה מבררת המעשה, ומכל מקום הוא דין ודאי. אך העיר, דבאיסורין ילפינן לה מקרא דבית המנוגע, אבל בממון, אם אינה ברור אלא דין, מהכי תיתי שתועיל חזקה זו. וכתב, דאפשר דהיינו משום, דאם לא כן לא שבקת חיי לכל בריה שכל אחד יחטוף ויאמר שלי הוא, ומלאה הארץ חמס וכתוב "דרכיה דרכי נועם", ועל כרחך שדין תורה הוא דלא מהניא חטיפה לומר שלי הוא.

ליה חזקה, נמצא דהוה תרתי דסתרי לחייבו על אכילת הפירות. ולעיל (עמוד א' גבי מעשה דקריביה דר' אידי) הוסיף לבאר, דכיון שלא האמנו דאכל שני חזקה, אין לנו לומר, דנאמין שאכל ב' שנים. [ונראה דתוס' ד"ה היינו נסכא סברי כדבריו].

ו) גמ', לחר סהדא ולתרתני שני ולפירי, ביאר החזון איש (חושן משפט, ליקוטים מסכת בבא בתרא לפרק ג' סק"א), דאף שאין נשבעין על הקרקעות, מכל מקום אם אכל כבר הפירות, שוב הוה להו מטלטלין ונשבעין עליהן.

ז) רשב"ם ד"ה לישתבע, בתוה"ד, וגבי הך שבועה פסול כו'. הקשה המהדורא בתרא, מה לי לטעמא דגולנותא, תיפוק ליה שהודה שחטפה והיאך ישבע להיפך. וכתב, דלולי פירוש רשב"ם נראה לפרש הגמ', דלישתבע שלא חטפה אינו יכול, דהוה ליה טוען וחוזר וטוען, ישבע דחטפה וידידה חטפה הוה ליה כגולן, דכל מה שיש ביד אדם שלו, ואילו הוה ב' עדים הוה גולן, הכא נמי כיון שהודה הוה כגולן, ואינו נאמן בשבעה.

ח) תוס' ד"ה הוי מחויב שבעה, בתוה"ד, שירא שלא יפסלוהו לעדות העד ובעל הנסכא. הקשה הפורת יוסף, דלדבריהם בעינן שבעל הנסכא יהיה דוקא כשר לעדות, ואינו במשמע.

ט) בא"ד, והא דקאמר התם כוותיה דר' אבא. ביאר הרש"ש, דקשיא להו, דכיון דאית ליה סברא, קרא למה לי. והקשה, דהלא יש לפרש דעיקר דין מתוך שאין יכול לישבע משלם בעיא קרא, ודוקא בעובדא דנסכא יכול לישבע דדידיה חטף משום מיגו, בזה סבירא ליה לר' אבא מסברא דלא אמרינן מיגו משבעה לשבעה בשבעה עד אחד, וכיון דאין יכול לישבע, משלם מקרא דתני ר' אמאי, ורב ושמואל נמי לא פליגי אלא על דרשת ר' אמאי, ולכן לא מחייבינן ליה לשלם, ומכל מקום לא פטרינן ליה בכדי, וישבע דדידיה חטף.

י) תוס' ד"ה הוה יתיב, בתוה"ד, וקשה דאמר בפרק כל הנשבעין כו'. וכן הקשו תוס' בשבועות (מוז.) ד"ה הוה יתיב. וכתב שם הרש"ש, דיש לתרץ דתרי הוה, חד רב אמאי וחד רב אמאי, ורב אמאי גדול יותר, וכמו שכתבו תוס' לעיל (יא:): **ד"ה בעא מיניה, ובעובדא דנסכא איירי ברב אמאי, והקורא לר' אבא רבותינו, הוא רבי אמאי.** ואפילו אם היה לתוס' גירסא אחרת, הוה להו לשבש הגירסא, כמו שעשו בכמה דוכתי, וכתב עוד דלפלא יותר, שגם כאן כתבו כן, ולא זכרו מה שכתבו לעיל.

יא) תוס' ד"ה הוה יתיב רבי אבא, בסוה"ד, ולפי שחבירו היה, בא ר' אמאי לפניו ליטול עצה ממנו כו'. ובתוס' שבועות (מוז.) ד"ה הוה, תירצו עוד, דלאחר זמן היה ר' אמאי ראש, והיו באים הדיינים לפניו.

יב) [רשב"ם ד"ה אלא אי דמיא, בתוה"ד, וכגון שמעיד שלא אכל כי אם ב' שנים. משמע, דאם מעיד בסתמא, יחשב דלסיועי קאתי ויהא פטור, וטעמא דמילתא, כיון דלסיועי קאתי היאך נאמר שיחייבו, והרשב"ם לשיטתו בד"ה הכא. אבל לפירוש רבינו יונה המובא באות ה' נראה, דאף אם בא לסייעו יהא חייב. והדברים מוכחים מהא דבשולחן ערוך (סימן קמ"ה סעיף ג') פסק, כרבינו יונה, ופסק דאף שהמחזיק הביא העד לסייעו, והעד אינו יודע על שנה שלישית דלא אכל, מכל מקום חייב. (א.ב.א.).

יג) תוס' ד"ה וכל המחוייב (בנשך לעמוד ב'), בתוה"ד, ורבי אבא סבר כיון דעיקר שבעה כו'. ביאר המהרש"א, דאין כונת התוס' לר' אבא, אלא לרבי מאיר דפירשו ר' אבא, אבל ר' אבא, כר' נחמן סבירא ליה.

דף לד ע"ב

י) גמ', ר' הונא אמר תפסינן. כתב הנמוקי יוסף, (יח. מדפי הרי"ף) בשם ר'

הטעם]. וכן פסק הרמ"א (חושן משפט סימן קל"ט סעיף ד'), בדבר שהפוסקים חולקים בו, ולא תפס חד מיניהו, אם הוא דבר דשייך בו חלוקה חולקין, ואם לא שייך ביה חלוקה, אמרינן כל דאלים גבר. ובחידושי הר"ן בגיטין (שם) פירש, דאמרינן כל דאלים גבר, ולא שודא, משום שהוא דבר שצריכין לו תמיד, ואי זימנין עבדינן שודא להאי מיחזי כי חוכא].

(ה) תוס' ד"ה רב אמר יחלוקו, בתוה"ד, כיון דמתוך החתימה אין ניכר מי קודם כו'. אבל ברש"י כתובות (צד). ד"ה כרבי מאיר ביאר, דכיון דלא כתבו שעות גלו דעתייהו, דאין מקפידין על הקודם לחבירו, וכן משמע לשון הרשב"ם (בסוגיין) בד"ה ומ"ש משני שטרות.

(ו) תוס' ד"ה שודא דדייני, בתוה"ד, ואי כפירוש הקונטרס אכתי ניהדר לאמוד כו'. וברא"ש (סימן כ"ג) הוסיף, דלפירוש הקונטרס, שהדבר תלוי בסברות וראיות, ניהדר ונדון. [ואפשר, דרשב"ם ורש"י יפרשו, כיון שאין הדיין פועל על פי ראיות, אלא לפי נטיית הלב, יש לומר, דחיישינן דלבו יאמר לו, להיפך ממה שאמר לו קודם. (א.ב.א)].

(ז) בא"ד, בתוה"ד, וא"ת אם כן יתן למי שיתן לו שכר. ובנמוקי יוסף (יח). מדפי הרי"ף) כתב על פי הירושלמי (שהובא לעיל אות ב), דצריך ליתן שוחד לדיין. וכתב הדרכי משה (סימן ר"מ), דלדבריו אפשר ליתן שוחד לדיין, בגוונא דשודא. אבל הש"ך (שם סק"ד) כתב, דהנמוקי יוסף נמי סבר כהרמב"ן והר"ן (שהובאו לעיל אות ב) דפירשו בירושלמי בדרך גוונא. דאסור ליתן שוחד.

(ח) בא"ד, בסוה"ד, עוד פירש דדוקא דיין מומחה עושה שודא דהא ר' ששת כו'. בתוס' קידושין (עד). ד"ה שודא דדייני, הוכיחו מהא דצריך דיין מומחה, וכשיטת רבינו תם, דשודא היינו שיעשה מה שרוצה, ומדין הפקר בית דין, ולכך צריך דיין קבוע. דלפירוש רש"י קידושין (שם) ד"ה בשודא, דבסברא תליא מילתא, הא פשיטא דסברת ר' נחמן לא עדיפא מדר' ששת. אבל הר"ן בכתובות (נד. מדפי הרי"ף) כתב להיפך, דר' ששת נמי היה מומחה ודינו דין, אלא כיון שהיה ענין של שיקול הדעת, במקום דאיכא גדול לאו כלום הוא.

(ט) גמ', ומאי שנא מהא דתנן המחליף פרה בחמור. בתוס' ד"ה ומאי שנא, האריכו אם יש להוכיח מכאן דהלכה כסמוכוס, כיון דמשנה זו אינה אלא לסמוכוס. והקשה באולם המשפט (סימן קל"ח), אמאי לא מייתי הש"ס ממתניתין דלעיל (כג:), גבי ניפול הנמצא, מחצה על מחצה יחלוקו, דהתם נמי אינם מוחזקים, וגם איכא למיקם עלה דמילתא, ואפילו הכי אמרינן יחלוקו, כיון דאיכא דררא דממונא. ותיריך, דיש לדחות, דהתם כיון שנמצא בתוך חמשים אמה, חשיבי כמחזקים ולכך יחלוקו.

(י) תוס' ד"ה ומאי שנא, בתוה"ד, הא לאו הכי מודו דיחלוקו. כתב הקובץ שיעורים (אות קנ"ו), דכן נראה מ"משפט שלמה", דאמר גזורו את התינוק החי, ואף דהכונה היתה כדי לבודקן, מכל מקום משמע דבטלית כך היה הדין.

(יא) רשב"ם ד"ה התם, בתוה"ד, ושודא דדייני ליכא למימר הכי. ביאר המהרש"א, דליכא למימר דטעמא משום דהכא איכא למיקם עלה דמילתא, ולכך לא שייך לומר שודא כדלעיל, דמשום דאיכא למיקם עלה דמילתא, לית לן למימר יחלוקו כמו בזה אומר של אבותי. עוד כתב, דלמה שפירשו התוס' בד"ה שודא, דשודא דדייני היינו למי שירצה ליתן, צריך לחלק בענין אחר. ובנמוקי יוסף (יח. מדפי הרי"ף) תירץ, דתנאי היא בכתובות (צד:), איכא למאן דאמר שודא עדיפא, ואיכא למאן דאמר חלוקה עדיפא, ותנא דפרה סבר חלוקה עדיפא.

(יב) תוס' ד"ה ומאי שנא, בתוה"ד, ועוד קאמרינן התם אי נמי זה כלל גדול

(כא) תוס' ד"ה רב הונא, בתוה"ד, מדלא פליגי הנהו אמוראי כו'. ובעליות דרבינו יונה כתב, דר' יהודה דאמר לא תפסינן, לשיטתו דאמר לא מפקינן, אבל ר' הונא דאמר תפסינן, אין מוכרע דטובר כר' פפא דאמר מפקינן, דאם כן, היה לש"ס להזכיר גם גבי אי מפקינן או לא, לר' הונא ור' יהודה, ולא לר' פפא, שהיה מהאמוראים האחרונים.

(כב) תוס' ד"ה ומ"ש משני שטרות, בסוה"ד, כל הקודם באותו יום כו'. הקשה בשיח השדה (חלק ג'), הרי שודא הוא אפילו אם השני קדם כדמוכח מעובדא דמר עוקבא, שהביא הרשב"ם ד"ה ומאי שנא.

דף לה ע"א

(א) גמ', התם להאי אית ליה דררא דממונא כו'. [עיי' דף לד אות טז] ביאר הקובץ שיעורים (בבא בתרא אות ט'), דאי פירוש דינא דכל דאלים גבר, שבית דין מסתלקים ואין פוסקים דין, יש לשאול הא אף בספק ממון קבעה תורה איך לפסוק. אלא צריך לומר, דכמו שבאיסורים מצינו חילוק בין ספק לחסרון ידיעה, הכי נמי גבי ממון, נהי דבספק יש דין יחלוקו או שודא, בחסרון ידיעה אין בית דין פוסקים כלל, ומשום הכי בדליכא דררא דממונא הוי כחסרון ידיעה, וכל דאלים גבר.

(ב) רשב"ם ד"ה שודא דדייני, לאותו שיהא נוטה לב הדיינים כו'. עיי' תוס' ד"ה שודא דפליגי. ובחידושי הרמב"ן פירש כתוס', ודייק נמי מלשון הירושלמי כתובות (פ"י ה"ד), שוחדא לדייני, כלומר שהדיינין עושין כל מה שירצו, ואם אוהבין זה יותר מזה מפני שהוא עמית בתורה ומצות יתנו לו, נמצא שצריך ליתן שוחד לדיינין, והוא כלשון גוונא. ובכתובות (צד:): נמי אמרינן, דיהבי בי דינא, למאן דעמית בתורה ומצות. ובשבועות (ל), עולא חבירו עמית בתורה ומצות, נפקא מיניה לשודא דדייני. [ונראה, שרש"י והרשב"ם יפרשו, דמאן דעמית בתורה ומצות, מסמא הנותן רצה ליתן לו, ומסתמא הדין עמו, וכן נראה ברש"י שבועות (ל): ד"ה אי נמי].

(ג) רשב"ם ד"ה התם, בתוה"ד, ואפילו אם יבואו עדים ויעידו כו'. אמנם בחידושי הריטב"א כתב, דאין דבריו נכונים אליבא דשמואל, אלא הכי פירשו, דסתמא דמילתא לא דכירי עדים למי נמסר תחילה, וכל שכן אם כבר שאלו להם ולא ידעו עד עתה, וכל שכן אם מתו, אבל הכא בעדות אבות, אף דלא אשכחן עד הכא, קרוב הוא דמשכח מכאן ולהבא. ובחידושי הרמב"ן הקשה עוד, דאליבא דשמואל דסבירא ליה עדי מסירה כרתי, ודאי יש הקדמה בשעות כמתבאר שם בכתובות (צד:). ועוד, אפילו לרב היאך אפשר לומר, שאם כתב ומסר לראשון, ואחר כך כתב ומסר לשני, לא יקנה ראשון, וכי הכותב שטר מתנה ומסר, יכול לחזור בו כל אותו היום, ואם כתב בו חודש או שנה יכול לחזור בו כל זמנו. וביאר הרמב"ן להא דאיתא בכתובות, דלמאן דאמר עדי חתימה כרתי, אם כתב, וכתב ומסר, בין בו ביום בין ביום אחר, כיון דתרווייהו קני מזמן חתימה אמרינן שיחלוקו, ולא חיישינן לשמא כתב ומסר, ואחר כך כתב ומסר, ובהאי גוונא הוא דאמר רב, אין הקדמה בשעות וחולקים, כיון ששניהם שותפים בו.

(ד) בא"ד, בסוה"ד, וכל דאלים גבר עד שיבואו עדים ויבררו הדבר. בתרומת הדשן (סימן שנב) הביא, דבגיטין (ס:): מבואר, דבפולגתא דרבוותא דלא איתמר הלכתא כחד מיניהו, אמרינן כל דאלים גבר, והקשה, דמדברי הרשב"ם בסוגיין, משמע דלא אמרינן כל דאלים גבר, אלא היכא שיוכל לבא לידי בירור, מה שאין כן בפולגתא דרבוותא דמי יעד או יכריע הלכה כמאן. ותיריך, דלעולם חלוקה עדיפא נמי בגוונא דפולגתא דרבוותא, והא דאמרינן בגיטין, כל דאלים גבר, היינו משום דהתם אי אפשר לחלוק. [עיי' שם

הורדתיו, הרי אפילו בשעה דדלי ליה, נאמן בכך, וכל שכן בשתק דלא עבד מעשה. אלא ודאי טעמא דחוקה מתקנת חכמים, שראו שהעולם לא נוהרו בשטרות טפי מג' שנים ותיקנו שיהא נאמן המחזיק, אם לא ימחה המערער, וכיון שלא מיחה הפסיד. **ובקהילות יעקב** (סימן יח סק"ד) תירץ, דחילוק גדול איכא מהוכחה דדלי ליה להוכחה דחוקת ג' שנים, דפשיטא דדלי ליה אינה הוכחה על קנין הקרקע, שהרי גם אם אין לו אלא פירות הוה ליה לדלווי, אלא דהיכא שטוען המערער שבגולנותא ירד, אינו נאמן שהרי דלי ליה, ולכך כשטוען לפירות הורדתיו שפיר נאמן דליכא ראייה כלל כנגדו, אבל בחוקת ג' שנים, בשתיקתו איכא ראייה, גם על הגוף וגם על הפירות, ולכך לא נאמן לומר לפירות הורדתיו דעדיין אמרינן ליה אמאי לא מחית על הקרקע. [עיינן שם עוד דרך לתרץ]. ועיינן לקמן אות כו.

כז **גמ'**, **שם**. ביאר **הריטב"א**, דטען מתחילה לפירות הורדתיו, אבל אם בתחילה טען דבגולנותא קא יתיב, אינו חוזר וטוען, שהרי כבר הוכחש מן הראשונה בעדים.

כח **גמ'**, **מתקני רבנן מידי דאתי ביה לדי פסידא**. ביאר **הריטב"א**, דהיה להם לחכמים לומר שלא יעשו כן אלא כשנטל ממנו שטר הודאה, וכיוצא בה.

כט **רשב"ם ד"ה אין מוציאין אותה, בתוה"ד**, ואף על גב דלא טעין מידי כו'. כתב **הריטב"א**, דמוכח כן מלשון אחד מן השוק, דאפילו בלא טענה. והטעם, דכיון שגם לאחד מהם אין ראייה הרי הוא כווכה מן ההפקר. עוד כתב **הריטב"א** בשם מורו, דאף שהם אינם יכולים להוציא בבית דין, מכל מקום הוא אינו משתמש, דאפשר דיש לו בעלים אחרים. וכן כתב **בעליות דרבינו יונה**, והוסיף עוד, דמוכח מהא דמיייתי עלה גולן של רבים, דמייירי שבא שלא בטענה, מדקרי ליה גולן.

ל **רשב"ם ד"ה ישראל הבא, בתוה"ד**, יהיב לי ההוא עכו"ם שטר זביני. וכן כתב **הרשב"א** בשם **רבינו חננאל**, ופירש, דדוקא כשהוא מכיר חתימתן של עדים, או בשטר מקויים.

מ **תוס' ד"ה אין מוציאין, בתוה"ד**, הואיל ורשעים הם. הקשה **הקובץ שיעורים** (אות קנ"ט), דמקושיית תוס' משמע, דודאי הוא של אחד מהם, ואם כן מה תירצו, הא אחד מהם אינו רשע. וכתב, דלמאי דפירש **הרשב"ם בד"ה אין מוציאין**, דשמא גם לבי הראשונים אין חלק בה. לא קשה קושיית התוס' שיכתבו הרשאה.

נ **תוס' ד"ה ואי דלי ליה**, וא"ת וליהמניה במיגו. העיר **הפורת יוסף**, דלכאורה הוי מיגו להוציא דהוא מוחזק בקרקע. ותירץ, דאפשר שכל דלא החזיק שני חוקה לא מקרי מוחזק.

ס **תוס' ד"ה ואי לפירא אחתיה**, אין לפרש דר' אשי סבר כו'. **בבא מציעא** (ק"י). הקשו **התוס'** ד"ה **אמר ליה רבינא**, היאך סבר המקשה דלא מהימן, הא איכא חוקת ג' שנים. ותירצו בשם ר"י, דכשטוען המערער דבגולנותא קא יתיב, איכא ראייה מדלא מיחה, אבל כשבמשכנתא אתא לידו, סבר המקשן שלא תקנו חכמים חוקה, כיון דאין לחוש שישקר, ולכך לא היה לו למחות, ובהמשך דבריהם הכריחו כפירוש תוס' בסוגיין. ועיינן **מהרש"א** שם, דביאר, דעל המשנה דחוקת ג' שנים לא קשיא, אלא לטעמא דר' פפא דעד תלת שנין וכו'.

סא **בא"ד**, דהא לדידיה ליכא למימר כדמפרש רבא. הקשה **בקצות החושן** (סימן קמ סק"ב), וכי הטעם דלא מיוזדהר טפי משלש שנים, הוא משום דסומכים על דין חוקת ג' שנים, אדרבה הטעם דמהני החוקה, משום דדרך בני אדם שאינם נוהרים יותר מג' שנים כיון שלא בא המערער, וסבורים

כו'. ביאר **המהרש"א**, דללישנא קמא דהתם דאיצטריך לניזק אומר ברי כו', אין ראייה, משום דאיכא למימר, דהא נמי לדבריהם דחכמים קאמר. אבל הך דהמוכר שור כו', מלתא דאמרה שמואל בדוכתא אחריתא הוא, ומשמע דאליבא דהלכתא אמרה.

יג **בא"ד, בסוה"ד**, אבל הכא דפליג רב נחמן לא. ביאר **המהר"ם בבבא מציעא** (קב), דכונתם דר' נחמן לא פליג אמתניתין, אלא פסק כרבנן דפליגי אסומכוס.

יד **תוס' ד"ה דררא דממונא**, פירוש דדל טענתייהו מהכא כו'. עיינן **רשב"ם לעיל** (עמוד א') ד"ה **התם**, שפירש דהשפחה והפרה היתה ודאי של שניהם, ודלא כפירוש התוס'. ועיינן **בחידושי חתם סופר** מה שביאר בפלוגתתם. אבל **רש"י בבבא מציעא** (ב): ד"ה **דררא דממונא** פירש, חסרון ממון. והקשו עליו **הרשב"א והריטב"א** (שם), מסוגיין דהרי בארבא נמי איכא חסרון ממון, והיכי אמרינן דליכא דררא דממונא. ותירץ **הריטב"א**, דבארבא כיון שאין לאחד מהם בו זכות ודאי, ואולי אין לאחד מהם כלום בדבר, לא חשיב חסרון כיס. אך הקשה על רש"י, דלשון "דררא", אינו נמצא בשום מקום בתלמוד מענין חסרון, אלא לענין שייכות חוקה.

דף לה ע"ב

טו **גמ'**, **אמרי נהרדעי אם בא כו' גולן דרבים לאו שמייה גולן**. כתב **הקובץ שיעורים** (אות קנ"ח), דדוקא גולן דרבים, כיון ששניהם מכחישים זה את זה. אבל אי ליכא הכחשה אלא אחד אומר של אבותי ואין לו עדים, ובא אחר ומחזיק בלא טענה, מוציאין מידו, והטעם דמהניא טענת ברי, כיון דאינה להוציא ממוחזק, ולכך מוציאין לכולי עלמא אף בברי גרוע.

טז **גמ' ומאי לא שמייה גולן שלא ניתן להישבון**. עיינן מה שפירש **הרשב"ם ד"ה ומאי לא**. אבל **הרמב"ן** כתב, דלא אמרו דלא מפקינן אלא בבית דין שאין ראוי להוציא מידם עד שיבררו הדבר, אבל אחד שתפט מהם בגזילה אם רצה מוציאה מרשותו. ועיינן **מהרש"א** על **תוס' ד"ה דתני**, שפירש, דתוס' לא פירשו דקאי אוה אומר של אבותי, אלא על גול אחד מחמשה משום דסברי כהרמב"ן.

יז **גמ', א"ר אבא אי דלי ליה איהו גופיה צנא דפירי כו'**. כתב **השיטה מקובצת** בשם **הראב"ד**, דאף דלית הלכתא כר' יהודה, דאמר כל בפניו לאלתר הויא חוקה. מכל מקום התם בפניו, הכא דעבד איהו בידים ומוליכו לתוך ביתו.

יח **גמ', לאלתר הוי חוקה**. ביאר **הקצות החושן** (סימן קלה סק"ב), דאף דבתוך ג' שנים, איכא ריעותא דאחוי שטרך, מכל מקום במקום הוכחה גדולה כזו, לא מהני הריעותא דאחוי שטרך. וכתב **השער משפט** (סימן קמב סק"ב), דאפילו אם טוען, קניתי השדה היום, נאמן, כמבואר **ברמב"ם** (פ"א מטוען ונטען ה"ט). ואף דאיכא אנן סהדי, דאין אדם מאבד השטר, ביום שקנה. הכא דדלי ליה, הוויא הודאה גמורה, והודאת בעל דין כמאה עדים, ועדים לא מרעינן מכח סברא זו. אבל **הרשב"א לקמן** (נ): כתב טעם אחר, דהכא ליכא טענת אחווי שטרך דכיון דדלי ליה צנא, בוטח הלוקח שלא יערער, ואינו נוהר בשטר.

יט **גמ', ואם טען ואמר לפירות הורדתיו נאמן**. הוכיח **הקצות החושן** (סימן קמ סק"ב ד"ה ולכן נראה), מסוגיין, דלא כהרמב"ן **לקמן** (מב): **שכתב** דטעמא דחוקה, משום דאיכא ראייה מדשתק. שהרי גבי חוקת ג' שנים אפילו טען לפירות הורדתיו אינו נאמן, דאמרינן דהוה ליה למחויי שירד לפירות, ואי כהרמב"ן, דטעמא דחוקה משום השתיקה, אמאי אין נאמן לומר לפירות

הדרק היוזמי

מסכת בבא בתרא דף לה – דף לו

ז תשרי – ח תשרי התש"ע

(ח) גמ', אין להן חזקה לאלתר אבל יש להן חזקה לאחר ג' שנים. פירש רשב"ם ד"ה הני מילי לאלתר, דרבא מפרש לדברי ריש לקיש, דמה שאמר גודרות אין להן חזקה, היינו עד ג' שנים, אבל אחר ג' שנים הוה חזקה, בגדרות ובעבדים. אבל הרמב"ם (פ"י מטוען ונטען ה"א) כתב, בהמה או חיה שאינה שמורה כו', אינה בחזקת זה שתפסה. ומאידך בהלכה ד' כתב, דעבדים אינן בחזקת זה שהן תחת ידו, ואם החזיק בו ג' שנים הוה חזקה. והמגיד משנה ביאר, דלא הזכיר חזקת ג' שנים גבי בהמה וחיה אלא גבי עבדים, משום דהכי מוכח מהא דתנן במתניתין עבדים, ולא בהמה וחיה. והקשה הלחם משנה, מה הקשו בגמ' מגודרות לעבדים, נימא דאידי ואידי הוי לאחר שלש שנים, ודוקא בעבדים יש להם חזקה. ותירץ, דמשמע לגמ', דעבדים בכלל גודרות, כיון שהם מהלכים בדרכים. ובשולחן ערוך (סימן קלח), פסק כהרמב"ם דשאני עבדים מבהמות. והביא הרמ"א שיטת הטור (שם) והמגיד בשם רשב"ם ד"ה הני מילי לאלתר, והתוס' בגיטין (כ:): ד"ה תא שמע, דלבהמות נמי איכא חזקה בשלש שנים. וכתב הסמ"ע (סק"ג), דאף שהמחבר (בסימן עב סוף סעיף כא), השווה עבדים ובהמות, מכל מקום צריך לומר, דהעיקר כמו שכתב כאן, דכאן מקומו, ודקדק יותר. וכתב הטעם, דגודרות אין להן חזקה לאלתר, כיון דלאו בני שטרא ניהוו. וקהלות יעקב (סימן יח אות ו') ביאר דשיטת הרמב"ם כהיש מפרשים שהביא הרמב"ם לקמן (מב:), דהטעם שצריך למחות, כדי שידע לזוהר בשטרו, וכיון דגודרות אין שטר ליכא חזקה, דלא הוה ליה למחויי. אבל הש"ך (סק"ג) כתב, דלא פליגי, וכולי עלמא סברי, דבהמה כעבד שאיכא חזקה בשלש שנים, וכדמוכח בגמ', וכן הרמב"ם. והאר"ך, דכן נראה מכל הראשונים, וממילא כך פסק השולחן ערוך (עיין בדבריו שהאר"ך). ושיטת הרשב"א, במתני' לעיל (כח:), דדוקא עבדים חזקתן ג' שנים, כיון דהם עושים פירות תדיר, אבל גודרות, אין צריך ג' שנים, אלא חזקתן לאחר שנה או שנתיים, כפי שדרך הבעלים להקפיד.

(ט) גמ', אמר רבא אם היה קטן מוטל בעריסה כו'. הקשה בקצות החושן (סימן קלה סק"ב), הא עבדים בני שטרא ניהוו, ואמאי יש לו חזקה לאלתר, הא איכא ריעותא דאחוי שטרך. ותירץ, דבמקום דאיכא ראייה גדולה, לא אמרינן אחוי שטרך, וכדלי ליה צנא דפירי לעיל (לה:). ובקובץ שיעורים (אות קס) תירץ, דטענת אחוי שטרך, אינה ראייה גמורה, אלא קיימא כנגד הראייה של החזקה, ולכך בקרקע אולינן בתר מרא קמא, ובמטלטלין אין מוציאין מהמוחזק.

(י) גמ', יכול לטעון עד כדי דמיהן. כתב בחידושי הר"ן, דהיינו דוקא כשטוען דמים מן הבעלים, אבל אם רוצה לתפוס העיזי עצמן, עד שיפרעו לו הבעלים, יכול לתבוע אפילו יותר מכדי דמיהן, ואין הבעלים יכול להוציא מידו, שהרי יש לו מיגו. וכן הביא המרדכי בבבא מציעא (סימן תג), בשם הרבה ראשונים. אמנם כתב דשיטת הראב"י, דאינו יכול לתבוע, אלא עד כדי דמיהן, ואפילו אם יתפוס העיזי.

(יא) גמ', שם. הקשו התוס' בגיטין (כ:): ד"ה תא שמע, אם כן מאי קא משמע לן ריש לקיש, הא מתני' היא דלא הוי חזקה בעבדים עד ג' שנים. ותירצו, דמתניתין לא שמעינן אלא עבדים שהם בני דעת ועיילי מנפשייהו, אבל גודרות, הווה אמינא דאין דרכם לילך לבית איש נכרי, והוה חזקה, קא משמע לן ריש לקיש דלא. ובנמוקי יוסף (יח: מדפי הרי"ף) תירץ, דהוה אמינא דוקא עבדים שהם בני דעת לא הוי חזקה, דאיכא למיחש שמא הקניטו רבו, קא משמע לן דגם גודרות.

(יב) רשב"ם ד"ה הגודרות אין להן חזקה, גודרות צאן וכל דבר המהלך

שוב לא יבא. לכך כתב, דתוס' סברי דטעמא דחזקה משום תקנת חכמים שלא יפסיד המחזיק כיון דאינו נוהר בשטרו טפי משלש, וכיון דאכתי מצי אמר לפירות הורדתיך לא הועילו חכמים בתקנתם, דלעולם צריך שמירת השטר שלא יאמר לפירות הורדתיך, וכיון דלא הועילו בתקנתן למה מהני חזקה. וכדהובא לעיל אות יט. אבל לפי שיטת הרמב"ן לא הוי מקשי תוס' מידי. ועיין עוד בקצות החושן (סימן קנ"ד סק"ה)

דף לו ע"א

(א) גמ', אלא אי אמר קמאי דידי זבנה גוי ממך נאמן. כתב הריטב"א, דהוה שהשיבו כן באותה שעה, דאי בתר כן, אזדא מיגו מיניה ושוב לא יכול לומר מינך זבינתי. ובשו"ת הריטב"א (סימן קצו) כתב, וקמאי דידי לאו דוקא אלא כל שטוען שברי לו, והוה שטוען כן מתחילתו, והובא בבית יוסף (סימן קמ"ט סקי"ט).

(ב) גמ', מיגו דאי בעי אמר ליה אנא זבינתה מינך. כתב בקצות החושן (סימן קמ"ו סק"ב), דמיגו דהכא, לאו בתורת מה לי לשקר אתינן עליה. אלא פירושו, כי היכי דאי הוה טען מינך זבינתה הוה מהימן, הכא נמי מהימן בטוען בפני זבנה, דהוה ליה חזקה שיש עמה טענה שטוען ברי. ובנתיבות המשפט (שם סק"ב) פליג, וכתב, דבעינן למיגו, כיון שאין בא בטענת עצמו, אלא מכח המוכר, ומשום הכי אין חזקתו מועלת לו. ובקהילות יעקב (סימן כא) ביאר, דבעי מיגו, משום דכשאין לו עדות שדר בה המוכר חד יומא, מיחזי טענתיה כשיקרא, כדמבואר לקמן (מא:), דאין אדם עשוי ליקח ולמכור לאלתר, ומשום הכי אינו נאמן לטעון בלא מיגו קמאי דידי.

(ג) גמ', ואמר איזיל איגזרה לדקלא. כתבו הרש"ש והיעב"ץ, דיש לגרוס "איגזריה" כדלעיל (לג:), ועיין בתוס' (שם) ד"ה איזיל.

(ד) גמ', מאי טעמא מימר אמר כל דורע נמי ערודי אבל ליה. כתב הריטב"א בשם מורו, דמדנקיט "כל דורע" ולא "כל דורענא", משמע, דאפילו היו הבעלים זורעים בו ואוכלין אותו, אין לזה חזקה. עוד כתב, דמדנקט דהחזיק מגודא דארודי ולבר, שמעינן דאי אחזיק מלגאו ומלבר, עלתה לו חזקה בשתיהן.

(ה) גמ', אכלה ערלה שביעית וכלאים אינה חזקה. פירש הרשב"ם ד"ה אכלה ערלה, דלא איכפת ליה לבעל השדה. ורבינו חננאל גרס, הויה חזקה. וביארו התוס' ד"ה הכי גרס, דאיירי באכלה זמורות, דהוה ליה למחויי, כיון שהזמורות מותרים בהנאה. והוכיחו כגירסת הר"ח כתובות (פ). אבל בחידושי הרמב"ן הביא בשם רב האי גאון, דאם אכלה בעבירה הויה חזקה. והקשה עליו, היאך מוכיח בכתובות, דאכילת זמורות הויה אכילה, והא אפשר דאכלה פירות, ובכל זאת הויה חזקה. ותירץ, דבשביעית וערלה מודה רב האי, דכיון שאינו מפסיד אינו צריך למחות, ורק בכלאים סבירא ליה דהוי חזקה, דהוה ליה למחויי, שהרי יכול להוציא הקרקע מידו ולזרוע בהיתר, מה שאין כן בשביעית וערלה, דהשנה גופא לא חויה לאכילה.

(ו) גמ', אמר רבא ואי בצוואר מחווא קיימא הוי חזקה. כתב בהגהות מים חיים, דהוה הדין מתא מחסיא, כמבואר בסוף בבא קמא (קיט:), דאמרינן כשות וחזיו אין בהן משום גזל, ובאתרא דקפדי יש בהן, אמר רבינא ומתא מחסיא אתרי דקפדי הוה.

(ז) גמ', אפיק כורא ועייל כורא לא הוי חזקה. כתב הריטב"א, דמורו פירש, כשלא היתה מוציאה לבעלים יותר. אבל לו נראה, שאפילו היתה מוציאה לבעלים יותר, יכול לומר, כיון שראיתי שאינו נהנה לא חשתי למחות. ועיין רבינו גרשום, שכתב "שאינ מוציאה".

(כ) גמ', דאמר רב יהודה אמר רב זו דברי כו'. כתב הרשב"ם ד"ה זו דברי, דלרב בעינן ג' שנים מיום ליום, ולא אזיל בתר לקיטת ג' פירות של ג' שנים. והא דביארה הגמ' לעיל (כט). טעמא דרבנן משום דתלת שנין מיוזדהר איניש בשטריה, היינו אליבא דרב, אבל לשמואל אין זה טעם החזקה. והקשה **בחיודשי הרמב"ן כאן והרשב"א לעיל** (כח.), אם כן מאי בעי בגמ' מאי ביניהו, הא טובא איבא ביניהו, דלרב בעינן ג' שנים, ולשמואל סגי בג' אכילות. ועוד, אי לא תליא לרב אלא במשך זמן של ג' שנים אמאי לא מהני אפיק כורא ועייל כורא, או בתפתיחא. והרשב"א כתב, דבשלמא הנך מימרא דר' נחמן נינהו, אבל קשה מגודא דערודי. ולכך פירשו, דלכולי עלמא טעמא דחזקה, משום דתלת שנין מיוזדהר איניש. ומכל מקום אין זה תלוי בשנים גרידא, אלא באכילת פירות של ג' שנים, דכיון שאכל פירות של ג' שנים, ולא מיחו בו, אינו שומר השטר, וגם לרב דאמר מיום ליום, לא אתי אלא לאפוקי מקוטעות, אבל לעולם אין צריך ממש מיום ליום, ולכך מקשינן מאי ביניהו.

(כא) גמ', אמר אביי דקל נערה איבא ביניהו. כתב בעליות דרבינו יונה (לעיל כח. ד"ה ולענין), דלשמואל נמי ג' שנים שלמות בעינן, ולא הוי חזקה במקוטעות אף שגדר ג' גדירות, והראיה מדלא קאמר מקוטעות איבא ביניהו. והא דפשיטא ליה לתלמודא, דלא מהני מקוטעות לשמואל, היינו משום דאם למד משור המועד, הוה ליה למימר, דאסף תבואתו ומסק זיתיו וכנס קייצו הוה חזקה, ומדקאמר ג' גדירות וכו' מוכח דסבירא ליה דטעמא דג' שנים משום דעד תלת שנין מיוזדהר איניש וטפי לא, ואם כן ודאי דבעינן ג' שנים מיום ליום כרב ולא פליג אלא בדקל נערה.

(כב) גמ', דקל נערה. ביאר בעליות דרבינו יונה לעיל (כח.), דשמואל סבירא ליה, כיון שדקל זה עושה בשנה ומחצה, פירות ששאר דקלים עושים בג' שנים, סגי בכך, דהוה כג' אכילות של ג' שנים.

(כג) רשב"ם ד"ה ילמדנו רבינו ניר הוי חזקה, בסוה"ד, י"ב חודש ושני ימים. הקשה המרומי שדה, הא אפילו נימא דניר הוי חזקה, לא מהני שני ימים אלא לר' ישמעאל ואנן כרבנן קיימא לן. ותירץ, דהרשב"ם אתי לתרץ קושיית תוס' ד"ה למעוטי, ומשום הכי פירש דהשאלה היא, אי מהני ב' ימים, ולא ידע כלל דחכמים פליגי על ר' ישמעאל ור' עקיבא.

(כד) רשב"ם ד"ה דקל נערה, דקל ילדה ובחורה כו'. כתב היפה עינים, דנראה לפרש, שלא עברו עליה שני ערלה, וזה על פי הירושלמי בפרקין (הלכה ב'), דשני ערלה ביניהו.

(כה) תוס' ד"ה היו לו שלשים אילנות, ונראה דדוקא כו'. במסורת הש"ס הגיה, אבל אילנות גדולות, ממטע ט', ג' לבית סאה, וכן הביא מהמהרש"ל. וכתב הרש"ש, דההג"ה טעות, כי גירסת מהרש"ל, כמו דאיתא לפנינו בתוס', וכן הוא במהרש"א בשמו, ובמהרש"ל טעות סופר. וכתב המהרש"א, דאף שהדין דין אמת, דתשעה אילנות גדולות, ממטע שלשה לבית סאה, אינה חזקה, מכל מקום, דברי התוס' מוכיחין, שאין כאן מקום להגיה, שכתבו בסוף דבריהם, והני אילנות לא בגדולים איירי וכו', ולפי הגהת המהרש"ל, הרי כבר כתבו כן בריש דבריהם. והלכך גרס כנוסחאות הישנות, דקשיא לתוס', אמאי איירי בשלושים אילנות ממטע י' כו', ולא בשלשה אילנות, כדנקט גבי מכר, לפי ערך ממטע י' לבית סאה, דהוה ליה תש"ן אמות לשלשה אילנות, ואכל כל אחת בשנה, ותירצו, דלא הוי חזקה משום דלא הוי בזי בזו.

(כו) תוס' ד"ה ממטע י' לבית סאה, בתוה"ד, אלא ג' בכל שנה. כתב במרומי שדה, צריך לומר שלישי במקום ג'.

בדרכים. ביאר הפלפולא חריפתא (אות ס'), דסברא הוא דכל דבר המהלך בדרכים, וכן מוכח בסוגיא דההוא בקרא בכתובות (פד:).

(יג) רשב"ם ד"ה יכול לטעון, בתוה"ד, וקיימא לן האי מהימן בשבועה. וכן כתב הנמוקי יוסף (יט. מדפי הרי"ף). וביאר, דאף דאיבא מיגו דאי בעי אמר לקוחין הם בידי, מכל מקום לאו מיגו גמור הוא, דהוי מיגו דהעוזה, ולא מהני אלא לאיפטורי ממזון, ולא לאיפטורי משבועה.

(יד) תוס' ד"ה הכי גרס ר"ח, בסוה"ד, ומיירי הכא שומורות לא הוסיפו מאתיים כו' ואין זה דוחק כו'. הקשה בהגהות חות יאיר (יה: מדפי הרי"ף), איך אפשר שבשלש שנים לא הוסיף מאתיים. והמגייד משנה (פ"ב מטוען ונטען הי"ב) כתב, דהרמב"ם סבירא ליה, דדוחק לומר דהוסיפו הפירות ולא הזמורות, ולכך פירשה שאכל באיסור.

דף לו ע"ב

(טו) גמ', אפילו יום אחד נמי. כתב הריטב"א, דלאו דוקא יום אחד, שהרי ודאי יש לומר, דחשיב ניר דחודש מניר דיום אחד. אלא הכי פירושו, דאי משום ניר, מאן פסקא דליתני חודש אחד, טפי מיום אחד, הא אין זמן קצוב לניר, אלא הכל כפי מה שהוא, ולכולי עלמא אין הניר חזקה אלא בשנר כל הצורך. אבל ברשב"ם ד"ה אפילו יום אחד, משמע, דכיון שיכול לעשות ניר ביום אחד מהני לחזקה נמי בכך.

(טז) גמ', לא עביד איניש דכריבו ליה לארעיה ושתיק. פירש הריטב"א, דהיינו כרבי והדר זרעי, דאי רק כרבי אפילו כל שלש שנים ניר נמי.

(יז) גמ', פירא רבא ופירא זוטא איבא דיניהו. פירש הרשב"ם ד"ה פירא רבא, דלר' ישמעאל בעינן תבואה הגדילה בשלושה חדשים, ולרבי עקיבא סגי בגדלה בחודש אחד. ובתוס' לעיל (כח.) ד"ה שלשה חדשים הקשו, הא אמרינן בגמ' לעיל (כח:), דאספסתא בתלתא ירחי הויא חזקה לרבי ישמעאל. ולכך פירשו, דנחלקו כמה זמן צריך שיגדל הפרי ברשותו. והרמב"ן תירץ, דהתם איירי במשרא דאספסתא, דקא אכל כדאכלי איניש, אבל מתניתין איירי בשדה תבואה.

(יח) גמ', ת"ר ניר אינו חזקה וי"א הרי זה חזקה. שיטת הרשב"ם ד"ה אפילו יום, וד"ה ילמדנו רבינו. דלמאן דאמר ניר הוה חזקה, היינו ביום אחד שעושה ניר. והקשו בחיודשי הרמב"ן ובחיודשי הר"ן, מהא דאמרינן בסמוך, בשיטת רב מאי לאו למעוטי ניר, דמשמע דניר נתמעט מכללא, והרי להדיא אמרו חכמים, דלא סגי ביום אחד, אלא בשלש שנים שלימות. והרשב"א כתב, דצריך לגרוס, מיום ליום למעוטי ניר, דהוא מפורש ואינו מכללא. עוד הקשה הרמב"ן, איך הויא חזקה ביום אחד, דלמא לא שמע ולא ידע מי נרה. ותירץ הרשב"א, דכיון שיש שנה אחת של זריעה, כבר שמע והוה ליה למחויי, כיון דניר חשיב לאכילה אחת. אבל שיטת הרמב"ן והר"ן, דהצד דניר הוה חזקה, היינו שעולה לחשבון השנים, ואיירי בירד בתחילת השנה, ונר אותה, ונטרה כל השנה, דעלתה לו שנה. וכן שיטת התוס' ד"ה למעוטי מאי.

(יט) גמ', מימר אמר כל שיבא ושיבא דכרבו לעייל בה. כתב הריטב"א, דאינה חזקה היינו, שיהא נחשב לכל השנה, אבל אם נר זרע באותה שנה אזי כשמונים לו שלש שנים, מונין לו מתחילת הניר, כיון שהחרישה נצרכת לתיקון הזריעה. והא דתנן לעיל (כח.) מיום אל יום, לאו דוקא, שהרי אי אפשר שתהא האכילה מיום ליום, כיון דשדה הבעל הוא. אבל בחיודשי הרמב"ן פליג, וכתב, דאין מונין לו משעת הניר, משום דאין אדם מקפיד בהאי חרישה ולא הוה ליה לבעלים למחויי.

הדרק היוזמי

מסכת בבא בתרא דף לו – דף לז

ח תשרי – ט תשרי התש"ע

והפירוש מלשון בזועיה בזועי, דהיינו פיזור. וביאר המגיד משנה (בהלכה יט), דהרמב"ם פירש הגמ', דאביי אתא למימר, דמפוזרין דוקא הויא חזקה, ונשמע מדברי רבי ישמעאל. ובודאי התבואה מפוזרת בכל השדה, וכן הזיתים והקיץ, שכן דרך בני אדם, וכן הדין באילנות אלו דדוקא מפוזרין, והוא הדין דלא אפיקי השאר, אבל אי אפיקי לא הויא הנך שאכל חזקה, ובדאפיקו נמי, הא דלא הויא חזקה, היינו דוקא שהעם בזוו שאר אילנות, אבל אם הניח פירותיהן עליהן, הואיל ואכל אילן מכאן ואילן מכאן מכל השדה, עלתה לו חזקה לכל, אף שלא אסף כל הפירות.

(ז) בא"ד, בתוה"ד, ושדה שלם לא הוי חזקה לשדה אחר. כתב הקובץ שיעורים (אות קסב), דלהאי טעמא לא בעינן פיזור באותה שדה עצמה, אלא העיקר שיהא בכל שדה, ודלא כשיטת תוס' לעיל (לו): ד"ה היו לו, שפירשו, דבעינן שיהו מפוזרין גם באותה שדה עצמה.

(ח) תוס' ד"ה זה החזיק באילנות, בתוה"ד, וקשה לר"י דלא הוה ליה כו'. בחידושי הריטב"א תירץ קושייתם, דנקיט ליה הכא, משום דמינה שמעינן לחזקת ראייה, דכל מה שהוא קונה בחזקת קנין, הוא זוכה בחזקת ראייה כשכא בטענה.

(ט) בא"ד, ועוד דאמאי נקט חזקה טפי משטר וכסף כו'. תירץ הריטב"א, דאיירי בחזקה, משום דשייכא אף בזוכין מן ההפקר ביחד. עוד תירץ, דגבי מכר ומתנה, שכיח שמכר או נתן לזה אחר זה, ואפילו הכי בשעת זכייה זכו ביחד, דהחזיקו באותו זמן, אבל בכסף או קנין אחר, אילו נתן בזה אחר זה, האחד קדם וזכה הכל.

דף לו ע"ב

(ו) גמ', אמרי נהרדעי אכלן רצופין אין לו חזקה. פירש הריטב"א, דאין לו חזקה בקרקע, דכיון שהקונה אילנות רצופים לא קנה קרקע, הא נמי אין לו חזקה לקרקע דלעקור הם עומדים, וכחזקה שאין עמה טענה היא.

(זא) גמ', אלא אמר רבא מוכרין רצופין כו'. כתב הריטב"א, דשיטת רבא לגבי חזקת ראייה ברצופין, כך היא, דאם טוען אחר שלש שקנה קרקע, הוי חזקה, אבל כשהוא מודה, שלא קנה אלא אילנות סתם, בעינן נמי לרבא, שלא יהו רצופין או מפוזרין. ותירץ בכך קושיית תוס' לעיל (לו): ד"ה ממוטע (הראשון) שהקשו לפירוש רשב"ם ד"ה ממוטע עשרה, מדקיימא לן הכא, אכלן רצופין הויא חזקה, ולפי דבריו תירץ, דהתם איירי, שבא בטענת אילנות בלבד, מה שאין כן הכא. עוד תירץ דמי יימר, דאביי דלעיל, סבירא ליה כרבא, ולא כנהרדעי.

(יב) רשב"ם ד"ה לימא ליה, כשייבש האילן. בחידושי הרמב"ן ביאר שיטתו, דהרי בקנה שני אילנות, נהי דאין לו קרקע, היינו כשמתו, אבל מחיים, לא מצי למימר עקור אילנך. אמנם כתב דיש מפרשים, שיאמר לו שקול אילנך מחיים, דשאני התם, שמכר לו אילנות, ואי הוה מצי למימר ליה שקול מחיים, לא מכר לו אילנות, אלא עצים. אבל הכא, כיון דלרבי עקיבא מוכר בעין יפה מוכר, אי לא שייך קרקע לפניו, אמרינן דהאילנות דשייר לעצים שיירינהו, ויטלם מחיים. וכן פירשו תוס' לקמן (עא): ד"ה לימא.

(יג) גמ', אמר ר' זירא כתנאי. פירש רשב"ם ד"ה האמצעים, דמילתא דרבא כרבי שמעון ולא כרבנן. וכתב הריטב"א, דיש מפרשים, דר' זירא אתא לאפלוגי ארבא, ולמימר, דההיא דרבא יחידאה היא. ואף על פי כן הלכה כרבא, שמכריע כרבי שמעון.

(יד) תוס' ד"ה מכר אילנות ושייר קרקע, בתוה"ד, או בשדה גדולה ואומר בפירוש כו'. ובעליות דרבינו יונה כתב, דאפילו אי לא אמר שמשיר כל

(כז) תוס' ד"ה ממוטע, בתוה"ד, ושמא יש לחלק בין מכר לחזקה. בעליות דרבינו יונה, הביא להאי חילוק בשם רבותינו ז"ל, וכתב, שלא עמד על דבריהם, כי מה טעם לחלק ביניהם הרי שניהם תלויים בדרך נטיעה, ובשניהם אין קניית קרקע במפוזרין.

(כח) בא"ד, אבל גבי הקדש ביניקה תליא מילתא. בעליות דרבינו יונה דחה, דסתמא דמילתא אדרבה, דין הקדש איכא לדמויי טפי לדין מכר מלדין חזקה.

(כט) בא"ד, ולפי זה נמי ליכא למימר כו'. ביאר המהרש"א כוונתם, דלענין חזקה ליכא למימר דתליא בפלוגתא דתנאי כמו במכר והקדש, דמכל מקום תקשי מאביי דהתם דסבר כר' נחמן, אאביי דהכא.

דף לז ע"א

(א) גמ', לאו מי אמר ר' ישמעאל חד פירא הויא כו'. כתב העליות דרבינו יונה, דהא דתנן אסף את תבואתו ומסך זיתיו וכו', היינו בנטועין מטע עשרה לבית סאה, וטעמא דמילתא, דכיון שבשיעור זה נקנית הקרקע בקניית האילנות, ולא בעי להחזיק בקרקע בפני עצמה, לכך סגי באכילת הפירות הצומחין באילנות, אף דמקצתן לא אפיק. ובוזה ביאר (בד"ה והוא דבזועי), דאף דלעיל (כט): איתא. "אכלה כולה חוץ מבית רובע קנה כולה חוץ מבית רובע", שאני הכא, דכיון שכל הקרקע נצרכת לאילנות, ומחזיק בקרקע על ידי חזקת האילנות, לכך הויא חזקה באכילת פירות הצומחין, אבל כשמחזיק על ידי חזקת קרקע, הרי בידו להחזיק בכלה בזריעה ובמשטח פירי, הלכך לא קנה אותה הבית רובע דלא אחזיק ביה.

(ב) גמ', והוא דבאזוי באזווי. פירש הרשב"ם ד"ה והוא דבזאי, דקאי על לא אפיק, דדוקא אכלן על ידי פיזור, שאכל ג' בכל בית סאה. וכתב הרשב"א, דלפי פירוש זה, שלשים אילנות דוקא, ולא דוקא שלשים, אלא שיש שם הרבה שמפוזרין אילך ואילך, אבל שלשה הנטועים ממטע עשרה לבית סאה לא. והביא, דהקשה הראב"ד לפירוש זה, אמאי לא הויא חזקה, אטו בדידיה תליא מילתא, הא אכל כל מאי דאפיק, ומאי הוה ליה למיעבד. ולכך פירש הראב"ד, דקאי אסיפא, דאם אפיק ולא אכיל לא הויא חזקה, דדוקא היכא דאכלה בפיוזר, דדמי כמאן דשמיט ואכיל, אבל אכלן רצופין הויא חזקה. ולפי פירושו אתיא מתניתין בכל ענין, ואפילו בנטועין אלו שורה לעצמן ואלו שורה לעצמן, וגם שלשים לאו דוקא. אך הקשה הרשב"א לפירושו, היאך אפשר דאפיק ולא אכיל דתיהוי חזקה, ואף שאכל קצה אחד רצוף.

(ג) גמ', זה החזיק באילנות וזה החזיק בקרקע כו'. ביאר הריטב"א, דאיירי שנתן או מכר לשניהם יחד, דאילו קדם אחד בזכייתו, ודאי שקנה הכל, דכל שהוא ממטע עשרה לבית סאה, זה טפל לזה, דאם קנה אילנות קנה קרקע, ואם קנה קרקע קנה אילנות.

(ד) גמ', פשיטא מכר קרקע ושייר אילנות לפניו כו'. ביאר הריטב"א, דקאמר פשיטא, דהא חזינן דאפילו משייר שני אילנות לברם קנה קרקע, כל שכן אם משייר שלשה מטעמא דאמרינן הכא.

(ה) גמ', יש לו קרקע. כתב הרמב"ם (פכ"ד ממכירה ה"ח), דמוכר קרקע ושייר את האילנות, הרי זה יש לו חצי הקרקע כולה. והקשה הראב"ד, דאין לזה שורש מהגמ'. ומסיק, דאפילו שייר כל האילנות, אין לו חצי הקרקע, אלא תחתיהן וביניהן וחוצה להם כמלא אורה וסלו. וכן כתב הרשב"ם לקמן (עמוד ב') ד"ה דקא מכחשי. ועיין במגיד משנה (שם) שפירש שיטת הרמב"ם.

(ו) רשב"ם ד"ה והוא דבזאי בזווי, לשון בזועה כלומר כו'. אבל הרמב"ם (פי"ב מטוען ונטען ה"כ), פירש לשון ביזה ושלל. וכתב הראב"ד, דהרמב"ם טעה,

הדרגת הירומי

מסכת בבא בתרא דף לו – דף לח

ט תשרי – י תשרי התש"ע

מדלא מיחה, כיון דאחר שנתיים, כבר שמע הבעלים, אלא על כרחך, דר' יהודה נמי אית ליה לטעמא דתלת זבין מיוחדר, והא דקאמר דבפניו לאלתר הוא חזקה, היינו משום, דמחזיק גופיה מכי ידע דחזי ליה מרי ארעא ושתיק, סמכה דעתיה דתו לא תבע ליה, ולא מזדהר בשטריה.

ד) תוס' ד"ה מחאה שלא בפניו, בתוה"ד, שאדם המחזיק בקרקעותיו של חבירו אית ליה קלא כו'. וכן כתבו התוס' לעיל (כח:): **ד"ה אלא מעתה,** דהחזקה תמיד נשמעת, ורק המחאה לא. אבל שיטת הרמב"ם (פ"א מטוען ונטען ה"ב), דטענת הבעלים, שלא שמע מהחזקה, כיון שאין השיירות מצויות. וכן מבואר בשולחן ערוך (סימן קמ"ג סעיף א'). וכן נראה ברשב"ם לעיל (ל). **ד"ה א"ל אנא בשוקי בראי,** וד"ה בשוקאי הוה טרידנא. וכן לקמן (עמוד ב') **ד"ה מחזיקין בנכסי בורח.** וכן כתב בחידושי הרשב"א דבשעת חירום, לא אזיל מאן דאית ליה קרקע לבי דינא לחקור, וכן המחזיק אינו חוקר. נאמנם צריך עיון אמאי פירש רשב"ם ד"ה היה, שהמחאה לא נשמעת ולא פירש שהחזקה לא נשמעת (א.ב.).

ה) בא"ד, שהוא חוקר ושואל על נכסיו. בעלויות דרבינו יונה כתב להאי טעמא, והוסיף, ועוד שאין המחאה מפורסם כמו החזקה. וכן כתב בשיטה מקובצת בשם תוס' הרא"ש, דמחזיק בקרקעות חבירו, מילתא דתמיהא היא, ואית לה קלא.

ו) מתני', אמר רבי יהודה לא אמרו שלש שנים כו'. ביאר הרשב"א, דר' יהודה סבר, דאפילו בשעת חירום, אי אפשר שלא שמע שהחזיק, והיה לו למחות, דאף המחאה אי אפשר שלא תשמע במשך שנה. נלכאורה מלשונו ש"אי אפשר שלא שמע המחזיק", משמע שאם היה ספק, לא אמרינן דהוה ליה למחויי. אמנם ביד רמ"ה (אות ג') כתב, דהוה ליה למחויי, כיון דאפשר דמטיא ליה למחזיק. (א.ב.).

ז) רשב"ם ד"ה אפילו היה ביהודה בעיר אחרת נמי לא תיהוי מחאה כו'. כתבו הפני שלמה, ובחידושי החתם סופר, דמשמע מדבריו, דבאותה העיר, פשיטא דהוה מחאה, והקשו ממה שכתב לעיל ד"ה אי קסבר, דגם בעיר אחת, תליא אי מחאה שלא בפניו היא מחאה או לא. ותירץ הפני שלמה, דכונת הרשב"ם הכא לומר, דבאותה העיר, אפילו אי מחאה שלא בפניו לא היא מחאה, מכל מקום הוי חזקה, דצריך לבא לפניו ולמחות, וכמו שכתבו תוס' לעיל (כט). **ד"ה אלא מעתה.**

ח) רשב"ם ד"ה ומאי שנא יהודה וגליל, בתוה"ד, הוא הדין לכל המלכויות כו', הקשה השיטה מקובצת בשם תוס' הרא"ש, לפירוש הרשב"ם, דנמצא שסתם יהודה וגליל כשעת חירום דמי, אבל שאר מדינות לא. והא בגיטין (ד:): איתא להיפך, דשכיחי שיירתא טפי מיהודה לגליל משאר מלכויות. ולכך פירש כפירוש השני שהביא הרשב"ם, ומה שהקשה הרשב"ם לפירוש זה, לא קשיא, דכן דרך התלמוד דמעיקרא מפרש, ומשני, והדר פריך אכתי תקשי מאי שנא, ולא הדר מפרש כדפריש מעיקרא. וכתב, דאדרבה לפירוש רשב"ם גופיה, קשה טפי, דהא לעיל לא פריך משאר מלכויות, וטפי הוה ליה לפרושי השתא.

דף לח ע"ב

ט) תוס' ד"ה דסתם יהודה בתוה"ד, לפי שהאשה רגילה לחזר כו'. והנמוקי יוסף (יט: מדפי הרי"ף) כתב, דגבי גט, כיון דאיכא בתי דינין דקביעי, כל מאן דאית לה גיטא, לבי דינא קא אזלא, ואינהו דקו במילתא, עד דמשכחו קצת שיירות, אבל גבי חזקה אינו כן, דמי שיש לו קרקע במקום אחד, לא אזיל לבי דינא לחקור אם בא אדם, להודיע מי עומד בקרקעו, וגם המחזיק אינו חוקר.

הקרקע, אלא שאמר סתם שמשיר קרקע, ודאי כוונתו לשיר נמי הקרקע הצריך לאילנות, דאילו שאר הקרקע לא הוצרך לשיר, שהרי ידוע שאם מכר אילנות, אין כל השדה מכורה אלא הקרקע הצריכה להם.

טו) רשב"ם ד"ה פלוגתא רבי עקיבא, בתוה"ד, ובשני אילנות מיירי כו'. וכן הוכיח בחידושי הרשב"א בשם הרב אב ב"ד. דהקשה, ממה נפשך במאי עסקינן, אי בשלשה אילנות אפילו רבנן מודו, ואם בשנים אפילו רבי עקיבא מודה. ותירץ, דעסקינן במוכר שני אילנות, וכגון דלא שיר מידי, דאין לו עוד אילנות, ולכך קנה קרקע לרבי עקיבא, והא דתנן בשני אילנות לא קנה קרקע, איירי בששיר אילנות אחרים בתוך שדהו, ולכך שיר כל הקרקע לעצמו. והרשב"א דחה דבריו, כיון דאין האילנות ששיר, צריכין לקרקע, שהאילנות שמכר נטועין בה.

טז) רשב"ם ד"ה מוכרן רצופין, כגון שנטועין יותר מעשרה בבית סאה. הקשה הרש"ש, דדברי הרשב"ם אינם מתאימים עם הסוגיא דלקמן (פג.), וגם לא עם התוספתא שהביאו תוס' לעיל (לו:): **ד"ה ממטע** (השני). והביא, שהרי"ף (יט: מדפיו) פירש, שאין ביניהן ד' אמות.

יז) תוס' ד"ה דאי לא מצי, בסוה"ד, ועוד שרוצה לזרוע מקום האילן. ביאר המהרש"א, דבאילנות משמע להו לתוס', דאם אין לו קרקע, אם מתו נמי לא יטע אחרים במקומן, כהיא דקנה ב' אילנות, דאין לו קרקע. מה שאין כן בבור ודוח, ודאי דאף אם נפלו בונה אחרים במקומן.

יח) תוס' ד"ה אינו כרם, ואין צריך להרחיק זרע ד' אמות אלא שלשה טפחים. כתב בדרך אמונה (פ"ז מכלאים ה"ב בביאור ההלכה ד"ה ומרחיק), דשיטת תוס' כהרמב"ם, אבל מדברי הרשב"ם ד"ה על פחות, משמע, דאין צריך להרחיק כלל מהם, והיינו כמאן דאמר בירושלמי, שמותר להדלותן על גבי זרעים, דכמאן דליתנהו כלל דמי. וכן כתב רבינו גרשום, דמותר להביא זרע לכרם.

דף לח ע"א

א) תוס' ד"ה קני ליה משיפוליה, בתוה"ד, וקשיא לר"י דבהדיא קתני וכו'. וכן הקשה בחידושי הרמב"ן, עוד הקשה, דרבא הוה ליה להקשות ממתניתין, ולא מכורכמא דרישקא. ולכך פירשו הרמב"ן הר"ן והריטב"א, דנהרדעי אתו למימר, דהא דתנן אין לו קרקע, הני מילי תחתיהן וביניהן וחוצה להן, ושאם מתו לא יטע אחרים תחתיהן, שלא יהו שרשיו וענפיו מכחישין את של חבירו, אבל מקום האילן עצמו, קנה לעולם, ואם מת הדקל, מצי למיחפר בה בור שיח ומערה, או לאוקמי בה חיותא ומשטח פירי, (והריטב"א הוסיף, אף למזרע בה). והמגיד משנה (פ"ב מטוען ונטען ה"ח) כתב, דעיקר הפירוש בדברי נהרדעי, דקנוי לו לשטוח פירות או לחפור בו, וכמו שהסכימו הראשונים וכן דעת הרמב"ם. ובלחם משנה כתב, דאפשר שכונת המגיד משנה לפירוש הרשב"ם, כיון דקצת קשה לפירוש הראשונים, מאי שנא שטיחת פירות מנטיעת אילן אחר במקומו.

ב) גמ', דאי לא תימא הכי הני משכנתא דסורא. פירש הרשב"ם, ד"ה דאי לא, דסלקא דעתך דלא הוה מחאה, אלא בטוען פלניא גולנא הוא, אבל מחאה כי האי גוונא, שאומר דאין לו אלא אילן, או במשכנתא וכדומה, אינה מחאה. וצריך ביאור, בטעמא דמילתא.

ג) רשב"ם ד"ה אמר רבי יהודה, בתוה"ד, וטעמא דר' יהודה לא משום דתלת שנין כו'. וכן כתב רשב"ם לקמן (לט). **ד"ה אלא כדו.** אבל ביד רמ"ה כתב, דר' יהודה לא פליג אטעמא דתלת שנין מיוחדר כו', דאי פליג, אמאי בעינן ג' שנים לחזקה, כיון דמחאה שלא בפניו, למסקנה הוה מחאה, יהני בתרי שנין

הדרק היוזמי

מסכת בבא בתרא דף לח – דף לט

י תשרי – יא תשרי התש"ע

הרא"ש (סימן כח), דאורחא דאינשי למימר הכי, דכאומר להם, אל תתמהו אם הוא כדברי, למה איני תובעו לדין. דרק אין העת נותן עתה, אבל היום או למחר תבענא ליה.

דף לט ע"א

(א) גמ', אמר לא תימרו ליה כו' רב פפא אמר לדידיה לא תימרו ליה לאחריני אימרו. וכן נפסק בשולחן ערוך (סימן קמו סעיף ג'). וכתב החפץ חיים (חלק א' כלל ב' בהג"ה לסעיף ח'), דלכאורה יש ללמוד מכאן, להתיר לשון הרע, בגוונא שסיפר באפי תלתא, וציוה שלא יגלו לאותו פלוני, דמותר לגלות במקרה לאחר. ובבאר מים חיים (אות י"ח) כתב, דשמא יש לחלק בין לשון הרע למחאה.

(ב) תוס' ד"ה רב פפא, נראה לר"י דר' פפא אית ליה כו'. הרא"ש (סימן כח) פליג, וכתב, דאף שאפשר לחלק כתוס', יותר מסתבר שלא לחלק, אלא כיון דחברך חבא אית ליה, יעבור הקול, אפילו במיחה בפני זקן וחולה, שאין יכולין להלך. וכתב הרא"ש, דמשום דר' פפא פליג אשמואל, פסקינן כוותיה דרב, דמיחה בפני שנים שאין יכולין להלך, הויא מחאה, אף דבעלמא הלכתא כשמואל בדיני.

(ג) גמ', אמר להו לא תיפוק לבו שותא. כתב הש"ך (סימן קמו סק"ג), דאפילו אם אמרו למחזיק שהבעלים מיחה, כיון שאמרו לו שאמר להם שלא יצא הדבר מפיהם, לא הוי מחאה. וכתב הקצות החושן (שם סק"א), דנראה מדבריו דאם אמרו לו שמיחה ולא סיימו קמיה שאמר "לא יצא הדבר מפיהם" דהוי מחאה, דהוי ליה ליוזר בשטרו כיון שאמרו לו שמיחה מחאה גמורה. ותמה, דהא כי היכי דאם לא היה מחאה כלל ובאו שנים ואמרו לו למחזיק שמיחה המערער, ונתברר הדבר שלא מיחה, דהוי חזקה, כיון שלא היה מחאה, אף דהמחזיק סבור שמחה, הוא הדין באמר לא יצא הדבר מפיהם דהוי ליה כאילו לא מחה כלל, אם כן אם לא סיימו קמיה ואחר כך נתברר שאמר להם לא יצא הדבר, דהוי חזקה מעליא כיון דסוף סוף המערער לא מיחה כראוי.

(ד) גמ', הא קאמר לא תיפוק לבו שותא. ביאר העלויות דרבינו יונה, (לקמן לט: ד"ה עלה בדיניו), דטעמא דמילתא, כיון דהוה כמסר להם סוד, ואין להם לגלות את סודו.

(ה) תוס' ד"ה ליתב אדוכתיה, תימה אדפריך מר' יהודה לסייעיה מרבנן. כתב המהרש"א, דלפום הך סברא דלסייעיה מרבנן, על כרחך דאמרינן שהחזקה נשמעת טפי מהמחאה, וכמו שכתבו תוס' לעיל (לח:). ד"ה אין מחזיקין, ואם כן יש לתמוה נמי, מאי פריך ליתב אדוכתיה, נימא דהחזקה נשמעת עד אספמיא, אבל המחאה לא, ולכך צריך לבא למדינה שהמחזיק בה. ומתוך קושיה זו נמי, הוצרך ר"י לפרש, דרבא היה טועה גם בדברי רבי יהודה, וסבר דהמחאה נשמעת עד לאספמיא.

(ו) בא"ד, ורבנן סברי אפילו מיהודה לגליל אין החזקה נשמעת. וכן תירץ הרשב"א, והוסיף, דהטעם דאין צריך לבא למחות מיהודה לגליל, משום דיש חרום ביניהם, ודלא כתוס' שפירשו, דגם החזקה אינה נשמעת.

(ז) גמ', כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא. עיין ברשב"ם ד"ה דמתאמרא באפי. וביאר החפץ חיים (כלל ב' באר מים חיים אותיות א-ד), דלדעתו, שאם אחד סיפר על חבירו, דברי גנות באפי תלתא, מותר אחר כך לילך לאותו פלוני, ולומר לו, פלוני דיבר עליך כך וכך, משום דחברך חבא אית ליה. ומודה הרשב"ם שהראשון המספר עובר על איסור רכילות. אבל שיטת התוס' (בעמוד ב') ד"ה לית בה, שההיתר הוא לראשון

ובעלויות דרבינו יונה תירץ, דיש זמנים שאין חירום בין יהודה וגליל, וכגון שאין בתי דינין קבועין, ודייק כן מלשון הגמ' "סתם יהודה וגליל", וכן הלשון "משנתינו בשעת חירום שנו", דמשמע שיש זמנים דשכיחי שיירתא. והרשב"א, דחה להאי תירוצך, כיון דמשנת גיטין ומשנתנו בזמן אחד נשנו, והיאך שנאן רבי כל אחת לגבי זמן אחר.

(י) בא"ד, ואם תאמר והא דאמרינן וכו'. בתוס' גיטין (ד:). ד"ה כיון דאיכא, ביארו קושייתם טפי, דגבי מחוזא משמע איפכא. נאפשר, שקושייתם אינה אלא לשיטתם בתוס' גיטין (ו). ד"ה והא רבא, דבני מחוזא הולכים, ולא מספיקים לקיים אבל לרש"י דפירש שם בד"ה דנייד, שאין מכירין החתימות, לא קשיא. (א.ב.א.)

(יא) בא"ד, בסוה"ד, דכשחותמין על הגט במחוזא והולכין להן אין דרך שיצעקו כו'. כתב הקובץ שיעורים (אות קסד), דמשמע דאילו היו צועקין בעיר, היה אפשר לקיים השטר, שיבואו לאחר מיכן עדים אחרים, ויעידו שמענו אומרים אנחנו חתמנו. ומשום, דסברי התוס', דמהני עד מפי עד בקיום שטרות, כמו דמהני בקיום על ידי כתב, ולא מיפסל משום מפי כתבם. וכתב, דמלשון תוס' בגיטין (ד:). ד"ה כיון דאיכא, משמע, דלא מהני עד מפי עד, שכתבו, דלענין קיום, כיון דנייד לא ימצא קיום כשיצטרך להם. והיינו, דאין הטעם משום דלא צועקים, אלא כיון שהלכו, ואף אם היו צועקים לא מהני, דבעינן דהם עצמם יקיימו.

(יב) רשב"ם ד"ה מחזיקין בנכסי בורח, בסוה"ד, והאי דנקט בורח לאו דוקא. ביאר הפני שלמה, דסבר כתוס' ד"ה אין מחזיקין, דבאיניש אחרינא הוי חזקה, ומשום הכי בלישנא קמא דאין מחזיקין, לא פירש דבורח לאו דוקא, אלא דוקא באיכא דאמרי מחזיקין.

(יג) רשב"ם ד"ה אמר ליה פשיטא, בתוה"ד, אמר ר' נחמן קרא מסייע ליה למר. ביאר המהרש"א, ד"מר" היינו שמואל, שהיה רבו של ר' נחמן, וכן איתא בהדיא בירושלמי, דמסייע הוא לשמואל. וכתב, דיש לפרש, דהכי קאמר, דמשמע, דעל פי המלך השיבו לה, אבל מדינא לא היו משיבין לה, דמחזיקין בנכסי בורח כשמואל.

(יד) תוס' ד"ה אין מחזיקין, בתוה"ד, היכי מוכח לעיל דלרבנן כו'. בחידושי הרמב"ן כתב, דהראיה מרבנן, מדקתני יהודה וגליל דלא הויא חזקה, ולא קתני בורח, דדוקא יהודה וגליל, דליכא איניש דאזיל, ולא תשמע המחאה, אבל בבורח שתשמע, שפיר הויא חזקה, דיכול למחות שלא בפניו.

(טו) גמ', מיחה בפני שני בני אדם שאין יכולין לומר לו לא הויא מחאה. ביאר בחידושי הרמב"ן (לקמן מב.), דאמרינן רגלים לדבר שמכרה לו, ובוש הימנו, ולכך מיחה בפניהם דוקא, ומשום הכי ליכא ראייה משתיקתו. נהוצרך לכך לשיטתו דטעמא דחזקה, משום דמוכח משתיקתו, אמנם לשיטת היש מפרשים, שהביא שם לא קשיא מידי, שהרי המחאה היא, כדי שידע ליוזר (בשטרן).

(טז) גמ', שם. הקשה הריטב"א, נימא חברך חבא אית ליה, ואפילו שאין יכולין להלך, מכל מקום תשמע המחאה. ותירץ, דכיון דחזו הנך זקנים וחולים, דלא מיחה אלא בפניהם, סבורים דקפיד הוא לגמרי, וכאילו אמר להם לא תפיקו לבו שותא. ובתוס' לקמן (לט). ד"ה רב פפא ביארו, דזקן וחולה אין יכולים לילך לעיר שהמחזיק שם.

(יז) גמ', פלניא גולנא דקאכיל לארעאי בגולנותא כו'. כתב הרא"ש (סימן כח), הוא הדין אי לא אמר פלניא גולנא הוא אלא אמר "פלניא קאכיל לארעאי בגולנותא".

(יח) תוס' ד"ה ולמחר נקיטנא, בתוה"ד, אלא אורחא דמילתא נקט. ביאר

דאף דבתרי נמי מגליא מילתא, דאמרינן חברך חברא אית ליה, מכל מקום התם לא מגלי עד דאמרי ליה הנך תרי לאחריני, דבזמן המחאה אכתי ליכא לגלויי מילתא, דהא תרי ניהו, ולא הויא גלויי מילתא אלא באפי תלתא, אבל באפי תלת, כבר בשעת מחאה איכא גלויי מילתא.

יא גמ', אשכחניהו לרב הונא ולחייא בר רב. כתב החפץ חיים (כלל ב' סוף ס"ק יב), דאין להוכיח מכאן, דהיתרא דאפי תלתא הוא גם כשנאמר בפני יראי אלוקים. דשאני הכא, שבמחאה ליכא משום לשון הרע כמו שכתב הרשב"ם ד"ה ומאן דאמר, וכדמשמע בתוס' ד"ה סהדותא, ודלא כרבותיו של הרשב"ם.

יב רשב"ם ד"ה ומאן דאמר בפני ג', בתוה"ד, הגה"ה תמוה לי, כתב הרשב"ם לעיל (עמוד א') דאין קשיתו מובנת.

יג בא"ד, וכל רבותינו מפרשים כו'. כתב החפץ חיים (כלל ב' סק"ו), דלכאורה נראה, דסברי רבותיו כשיטתו, ברשב"ם לעיל (עמוד א') ד"ה דמתאמרא באפי, שמתיר לספר לאותו פלוני, ולכך כשמחה באפי תלתא הויא מחאה. אבל באמת אינו מוכרח, דיש לומר דסברי שאסור, ומכל מקום יגיע לאוני המחזיק, דחברך חברא אית ליה, ואחרים יספרו לאחרים וישמע. והביא שם בהגה"ה, דבשאלות (סוף פרשת וישב), ובהלכות גדולות, משמע כהרשב"ם, דמותר לספר לאותו פלוני. עוד כתב שם לצדד, דגם לשיטת הרשב"ם, אסור כשמתכוין לעורר בזה מדינים על חבריו.

יד רשב"ם ד"ה אם מחמת טענה ראשונה, בסוה"ד, וכל שכן זו שניה דהחזק כפרן וכמי שלא מיחה כו'. הרא"ש (סימן כט) פליג וכתב, לא נהירא לי, דאין אדם מוחזק כפרן אלא על פי עדים, אבל אם טוען לפני בית דין, שתי טענות המכחישות זו את זו, לא נתבטלו אותן טענות, אלא בוחר איזה שירצה, ויכול לומר טעיתי במחאה הראשונה. והב"ח (סימן קמו ס"ק יא) תירץ, דכונת הרשב"ם, דכיון דדבריו מוכחשין, יכול המחזיק לטעון לא חששתי למחאותיו, ותליתי אותם בדברי הבאי, ולכך לא שמרתי השטר.

טו תוס' ד"ה מאן דאמר בפני ב', תימה להאי לישנא. העיר הרשב"ש, דיותר הוה להו לאקשווי מדר' נחמן אדר' נחמן, דעל רבא יש לומר, דמשמיה דרביה קאמר, וליה לא סבירא ליה, והא דקאמר עלייהו, אי קשיא לי כו' לקמן (מ), יש לפרש, דלית ליה קושיא על הא דמחאה בפני שנים, ומכל מקום לא סבירא ליה.

טז תוס' ד"ה וצריך למחות, בתוה"ד, פליג אהך דהכא. אבל הרא"ש לעיל (סימן ח') כתב, דאין כאן מחלוקת, והתם היינו טעמא, כיון שמכרה לאחר, אינו יכול לחזור מן המחאה, דאפילו אם יודה שהיתה מחאתו שלא כדין, אין בדבריו כלום לחוב ללוקח. עוד תירץ, דכשעושה מעשה ומכרו לאחר, אין יכול המחזיק לתלות המכירה בדברי הבאי, דדווקא גבי מחאה, יכול לומר תליתי בדברי הבאי, כיון שלא חזר למחות. (ועיין ברשב"ם לקמן (מב)). ד"ה אין לך מחאה).

שמספר, דכיון שסיפר באפי תלתא, הוה כאומר בפניו, דמותר כרבי יוסי. והקשה אתוס', שהרי מפורש בכמה דוכתי, דאסור לגנות חבריו, בין בפניו ובין שלא בפניו, ואפילו בפני בית דין דהוה תלתא. ועל כרחק צריך לומר, דשיטת תוס' כשיטתם בערכין (טו): ד"ה כל מילתא, דאיירי באמירה המשתמעת לתרי אנפי, כגון נורא בי פלניא, אבל אם אומר דבר קינטור, אפילו בפניו אית ביה משום לישנא בישא. וכן משמע במגן אברהם (בסימן קנ"ו במוסריו שם). ואם כן ההיתר של רבה בר רב הונא, משום דמסתמא שומר את עצמו לומר באופן שאפילו אם יגיע לאזניו, לא יהא לו מה לתפוס עליו. ועיין באות הבאה.

ח שם. עיין באות הקודמת. וכתב החפץ חיים (כלל ב' באר מים חיים אותיות א-ד), דשיטת הרמב"ם (פ"ז מדעות ה"ה), דאם נאמרו דברי הגנות בפני שלשה, כבר נשמע ונודע, ואם סיפר אחד מן השלשה, אין בו משום לשון הרע, והוא שלא יתכוין להעביר הקול, ולגלותו יותר. וביאר הכסף משנה, דכל ההיתר, בגוונא שיבא במקרה לדבר בענין. ולהרמב"ם גם אין היתר לספר לאותו פלוני, אלא לאחרים. וכן כתב המהרש"ל (בביאוריו על הסמ"ג במצוה ט'), ודלא כשיטת הרשב"ם שהובאה באות הקודמת. עוד הביא שיטת רבינו יונה בשערי תשובה (רכח), דאיירי בדבר שעל פי דין תורה, לית ביה משום לישנא בישא, כגון בדברים שבין אדם לחבירו, ולא עשה תשובה. ולית ביה אלא חשש שיחשדו אותו לחונף, על שלא אמרו מתחלה בפניו. וכעין זה, פירש בשיטה מקובצת בשם עליות דרבינו יונה בפירוש השני. ובשיטת רש"י בערכין (טז). ד"ה דמיתאמרא באפי ביאר, שהבעלים אמרוה בפני ג'. ונסתפק, אם כונתו הבעלים הראשונים המביאים את הדיבה, וכפירוש רשב"ם. או כונתו, שאם אחד סיפר לחבירו, ענין עסקו ומסחרו באפי תלתא, הוי כאילו הרשהו בפירוש לגלות. וכתב, דיותר נראה כפירוש האחרון.

דף לט ע"ב

ט גמ', לימא דרבה בר רב הונא קא מפלגי כו'. כתב הרשב"ם ד"ה ומאן דאמר, דכל רבותינו מפרשים, דגבי מחאה נמי לשון הרע איכא, דקאמר פלניא גזלנא וכו', ולא מילתא היא, דהא מצוה היא לומר לו, כדי שיהיה בשרו. אבל הר"י מיגא"ש פירש, דהטעם משום לשון הרע, וביאר, דמאן דאמר בפני שלשה, אית ליה דרבה, ומשום הכי קאמר בפני שלשה, כי היכי דלימרו ליה, ולא חייש משום לישנא בישא. ומאן דאמר בפני שנים דאית ליה רשות לאפוקה, לית ליה דרבה, אלא קסבר מילתא דמתאמריה בפני שנים, אית רשות לאפוקה, דכיון דאמרה בפני שנים, גלי דעתיה דמינח נחא ליה לגלויי לעלמא, ולא קפיד עליה. וכן ביאר הרמ"ה (אות קא) ובשיטה מקובצת בשם הראב"ד.

י גמ', קסבר גלויי מילתא בעינן. ביאר השיטה מקובצת בשם הר"י מיגש,

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרה היומית" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומית בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן זכור...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)